

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TÜRK MODA GİYİM ENDÜSTRİSİNDE DERİ TASARIMLARIN
GELİŞİM VE DEĞİŞİM PARAMETRELERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

**HAZIRLAYAN
MUSTAFA KULA**

**TEZ DANIŞMANI
PROF.SUHANDAN ÖZAY DEMİRKAN**

**İZMİR
2006**

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK MODA GİYİM ENDÜSTRİSİNDE DERİ TASARIMLARIN
GELİŞİM VE DEĞİŞİM PARAMETRELERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

HAZIRLAYAN
MUSTAFA KULA

TEZ DANIŞMANI
PROF.SUHANDAN ÖZAY DEMİRKAN

İZMİR
2006

EK A

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi Projesi olarak sunduğum " Türk Moda Giyim Endüstrisinde Deri Tasarımların Gelişim ve Değişim Parametreleri Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

... .. / /

Adı SOYADI

Mustafa Kula

EK B

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsünün .../.../..... tarih..... sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin Maddesine göreAnasanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisi nın konulu tezini incelemiş ve aday .../.../ tarihinde, saat’da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerince sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin olduğuna oy ile karar verildi.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ		
TEZ/PROJE VERİ FORMU		
Tez/Proje No:	Konu Kodu:	Üniv. Kodu
.Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.		
Tez/Proje Yazarının		
Soyadı: Kula	Adı: Mustafa	
Tezin / Projenin Türkçe Adı: Türk Moda Giyim Endüstrisinde Deri Tasarımların Gelişim ve Değişim Parametreleri Üzerine Bir Araştırma		
Tezini Projenin Yabancı Dildeki Adı: A Research About The Development And Variation Parametres of Leather at Turkish Fashion Clothing Industry		
Tezini Projenin Yapıldığı		
Üniversitesi: Dokuz Eylül Üniversitesi Enstitü: Güzel Sanatlar Enstitüsü		
Yıl: 2006		
Diğer Kuruluşlar:		
Tezin / Projenin Türü:		
Yüksek Lisans:	☒	Dili: Türkçe
Doktora:	☐	Sayfa Sayısı:
Tıpta Uzmanlık:	☐	Referans Sayısı:
Sanatta Yeterlilik:	☐	
Tez/Proje Danışmanlarının		
Ünvanı: Prof.	Adı: Suhandan	Soyadı: Özay Demirkan
Ünvanı:	Adı:	Soyadı:
Türkçe Anahtar Kelimeler:		İngilizce Anahtar Kelimeler:
1-Deri		1-Leather
2-Giysi		2-Design
3-Tasarım		3-Clothing
4-Türk Deri Sektörü		4-Turkish Leather Sector
5-Moda		5- Fashion
Tarih:		
İmza:		
Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını istiyorum Evet ☒ Hayır ☐		

ÖNSÖZ

Türk deri sektörü, yüzyıllara dayanan köklü bir geçmişe sahip olmasından dolayı, bugün dünya moda platformunda önemli bir konumdadır. Türk deri sektörünün deri giysi ve aksesuarları konusunda bu platformda bir kimlik arayışı içine girmesi ve örnek teşkil edilebilecek başarılı koleksiyonlara imza atmaları mesleki anlamda beni heyecanlandırmış ve tez konumun belirlenmesinde etkili olmuştur. Bu konuyu seçmemin amacı; günümüz Türk deri sektörünün, geçmişten günümüze kadar geçirdiği evreleri özümseyip bugünkü konumunu değerlendirebilecek yetkinliğe ulaşmak istememdir.

Araştırma konumun kapsamı; derinin tarihsel süreci kadar, günümüz Türk deri sektörünün dünya platformundaki konumu, teknolojik yetkinliği ve Türk deri tasarım kimliği ve son moda trendleri ile sınırlıdır. Bu konuları içeren Türkçe bilimsel kaynak sayısının yetersizliğinden dolayı, daha çok yabancı kaynaklardan ve süreli yayınlardan faydalanılmıştır. Bu araştırma süreci ile deri sektörünün günümüzdeki başarısının temel kaynağının; Türkiye'nin coğrafi konumu, kültürel alt yapısı ve deri tarihindeki temel birikimleri oluşturduğu görülmektedir.

2003 yılında katılmış olduğum 5. Deri'signer Tasarım Yarışması ve almış olduğum tasarım eğitimi tezimin bu konuda gerçekleşmesine önemli bir yön vermiştir. Bu yarışma; giyside derinin kullanımı, özellikleri, tasarım yaklaşımları ve sektörel gelişmeler hakkında bilgi edinmemi sağlamış, beni bu konu hakkında geniş bir araştırma yapmaya yönlendirmiştir.

Tezimin oluşumu aşamasında desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Suhandan Özay Demirkan'a, güncel gelişmeler hakkında bilgi aldığım Bahar Derviş'e ve Levinson Firması'na, yayınladıkları Deri / Leather Fashion Dergisi ile önemli bir kaynak sorunumu gidermemi sağlayan Ezgi Ajans'a, Deri konusundaki bilgi ve tecrübelerini paylaşan Canan Erdönmez'e, yardımlarını esirgemeyen Fırat Neziroğlu'na, diğer çalışma arkadaşlarıma ve hocalarıma, desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

Mustafa KULA

2006

ÖZET

Deri, ilkçağlardan itibaren insanoğlunun hayatında yer alan en önemli malzemelerden biri olmuştur. Önceleri sağlam yapısından dolayı işlevsel ürünlerde kullanılan deriye, zamanla estetik değerler kazandırılmıştır. Bunda etken olan sebeplerin başında insanoğlunun deriye form kazandırabilmesi, işleyebilme ve daha uzun kullanabilme özelliği kazandıran tabaklamayı öğrenmesi yer almaktadır. Böylelikle derilerin kullanım alanları da genişlemiştir.

Türklerin dericilik konusunda neredeyse her dönemde öncü olmalarının temeli Orta Asya Türklerine dayanmaktadır. Hayvancılığın günlük yaşamda önemli bir yer tutmasının yanı sıra, soğuk iklim koşulları da, deri işlemeciliğine ortam sağlamıştır. Bu dönemlerde dericilik ve deri zanaatı konusunda edindikleri bilgi birikimlerini, Anadolu'ya gerçekleştirdikleri göç ile taşıyan Orta Asya Türkleri, Anadolu'nun bu konuda önemli bir merkez olmasında etkili olmuştur. Anadolu'nun toplumsal ve kültürel yapısı da, sanat ürünlerinin biçimlenmesinde ve çeşitlenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Anadolu'nun ev sahipliği yaptığı Selçuklular ve Osmanlılar gibi Türk toplumları da dericiliğin ve deri zanaatının gelişmesinde büyük katkılar sağlamıştır. Selçuklular döneminde kurulan Ahilik örgütü gibi, Osmanlılarda da deri zanaatçılarının İstanbul'da bir çatı altında toplanarak birlik oluşturması, dericilik ve deri zanaatını üst seviyelere taşımıştır.

Bunun yanı sıra, deri her dönemde çeşitli kültürlerde kullanılmış olmasına rağmen, kullanım alanları, kullanım şekli ve sembolik değerleri bakımından farklılıklar göstermiştir. Derinin sağlam yapısı yine en önemli kullanım sebebi olmuştur. Ancak daha sonraları deri, çeşitli etkileşimlerden dolayı daha geniş alanlarda da benzer şekillerde kullanılmaya başlamış, özellikle de giysilerde farklı ideolojik görüşlerin sembolü olmaya başlamıştır. Bunda medya-iletişim kaynaklarının gelişmesinin önemi büyük olmuştur.

Derinin giysilerde moda kavramını kapsayarak kullanılması 1960'lı yıllara dayanmaktadır. Bu dönemde yeni arayışlar içinde olan İtalyan moda giyim tasarımcıları, deri üreten firmaları yönlendirerek giysilerde rahatlıkla kullanılacak

deri üretiminin yapılmasını sağlamışlardır. Böylelikle deri, dünya moda platformundaki yerini almaya başlamıştır.

Köklü bir geçmişe sahip olan Türk dericiliği de böylelikle dünya moda arenasına kaliteli ve uygun maliyetli ürünler sunarak dahil olmaya başlamıştır. Türkiye'nin özellikle kuzeyinde yer alan ve soğuk iklim koşulları nedeniyle, giysilerde deri kullanmayı mutlak kılan ülkeler, Türk deri sektörünün en önemli pazarını oluşturmaktadır. Deri giysi tasarımlarını büyük ölçüde etkileyen Rusya ve Doğu Avrupa ülkelerinde, bugün çok sayıda Türk deri giyim firması, mağazalarıyla satışlarını gerçekleştirmekte ve böylelikle Türk ekonomisine de büyük katkı sağlamaktadır.

Gelişen teknolojiye paralel olarak, bugün Türk deri sektörü, hem deri hem de deri giysi tasarımlarının kalitesiyle dünya standartlarını yakalamış durumdadır.

ABSTRACT

Leather has been one of the most important materials in human life, beginning from the earliest eras. Used of its tough and enduring specialties, the leather was in the foreground at first; then its aesthetical values has brought in. The reasons of broad usage of the leather can be specified as; its ability to take shape, process convenience and the discovery of its tanning which provides its long lasting usage. Thus, the usage field of the leather has improved.

The basis of the pioneering Turks in usage of the leather can be observed almost in all periods, coming from the middle Asia Turks. Beside the stockbreeding which has an important role in daily life, the cold climate conditions have provided the leather processing an occasion. Turks of Middle Asia, have carried their knowledge and craftsmanship to the Anatolia with their migration and provided Anatolia to be an important center in this field. The social and cultural structure of Anatolia has an important role on gaining different forms and range of the artworks.

The Turkish societies like Seljuk and the Ottomans which were land lorded by Anatolia, have also provided important contributions in the improvement of leather trade and leather art. Like the “Ahi” organization in Seljuk period; the Ottomans have also established a union in Istanbul to upgrade the leather trade and leather craft.

In spite of the use of leather in assorted cultures at all periods of the history, it shows difference between the leather’s usage areas, symbolic meanings, etc. The strong structure of the leather is the most important reason of its use. However, by the time, because of the influences between the cultures, leather becomes to be used in similar techniques and especially at garment; leather becomes to be a symbol of different ideological ideas. Development of communication is the most important reason of this variation.

The use of leather as a part of the fashion begins at sixties. Italian fashion designers who are in lookout, guiding leather producing firms, provided the production of the leather kind which can be used in the garments. Thus, leather has begun to take place in the world fashion platform.

The Turkish leather trade which has a fundamental history has started to take part in the world fashion arena by offering qualified and reasonable cost products. Especially the north countries, which have cold climate where the leather usage in the garments is obligatory, are the most important market base of Turkey's leather sector. In the countries like Russia and Eastern Europe countries, which affect the leather garment designs; many Turkish leather garment firms are supplied appendage to the Turkish economy.

Parallel to the improving technology, the leather sector today, has caught the world standards by its leather and leather garment designs.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
KISALTMALAR.....	IV
RESİMLER LİSTESİ.....	V
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

TÜRK DERİ ZANAATI VE DERİ GIYSİLERİN ORTA ASYA'DAN GÜNÜMÜZE GELİŞİM SÜRECİ

I.1. Orta Asya Türklerinde Dericilik Zanaatı ve Derinin Kullanım Alanları.....	3
I.2. Selçuklularda Dericilik, Deri Sanatı, Deri Giysiler ve Ahilik Örgütü.	6
I.3. Osmanlılarda Dericilik, Deri Giysiler ve Bunların Gelişim Sürecinde Etken Olan Gelişmeler.....	8
1.3.1. Osmanlılar'da Dericilik ve Deri Sanatının Gelişimi.....	8
1.3.2. Osmanlı'larda Deri Giysiler, Özellikleri ve Kullanım Alanları.....	9
I.4.Cumhuriyet'in İlanından Sonra Türk Dericiliğinde Görülen Değişim, Etkenler ve Tasarım Özellikleri.....	12
1.4.1. Dericilik Alanındaki Değişim ve Gelişmeler.....	12
1.4.2. Deri Giysi Tasarımlarında Farklılaşma ve Etkenleri.....	13
1.4.3. Ayakkabı ve Saraciye Dallarındaki Gelişmeler.....	16
1.4.4. Deri Sektöründe Kullanılan Kimyasalların Yerli Üretimleri ve Sektöre Yansımaları.....	17

II. BÖLÜM

DERİ GİYSİLERİN DÜNYA MODA PLATFORMUNDA VAR OLMA SÜRECİ VE DERİ GİYSİ TASARIMLARINA YANSIYAN GELİŞMELER

II.1. Kültürel Farklılıkların Deri, Deri Giysi Ve Kullanım Alanlarına Etkisi.....	19
II.2. Deri Giysilerin Moda Olgusundaki Yerini Almasında Etken Olan Sosyo - Kültürel Olaylar.....	25
II.2.1. Kovboylar ve Deri Giysileri.....	25
II.2.2. Askeri Üniformalarda Deri Kullanımı.....	27
II.2.3. Motorcular ve Asiliğin Sembolü Olarak Deri Ceketler.....	32
II.2.4. Punk Akımı ve Siyah Deri Ceketler.....	39
II.2.5. Deri Giysiler içinde Sahne ve Sinema Starları	41
II.3. Designer Markalarının Koleksiyonlarında Deri Giysi Tasarımları ve Farklı Yaklaşımlar.....	44

III. BÖLÜM

DERİ GİYSİLERİN ÜRETİM SÜRECİ, ÜRETİM TEKNİKLERİ, MALZEME ÇEŞİTLİLİĞİ VE TASARIMA YANSIMALARI

III.1. Deri Giysilerde Kullanılan Deri Çeşitleri ve Kullanım Alanları.....	54
III.1.1. Büyükbaş Hayvanlardan Elde Edilen Deriler ve Özellikleri.....	54
III.1.2. Küçükbaş Hayvanlardan Elde Edilen Deriler ve Özellikleri.....	55
III.1.3. Kürklü Hayvan Derileri ve Özellikleri.....	57
III.1.4. Sürüngen Hayvanlardan Elde Edilen Deriler ve Giysi Tasarımlarındaki Önemi.....	59

III.2. Deri Giysi Tasarımlarında Ürün Grupları.....	61
III.3. Deri Giysilerin Üretim Süreci.....	67
III.3.1. Deri giysilerin Tasarım Aşaması.....	67
III.3.2. Deri ve Aksesuarların seçimi.....	68
III.3.3. Deri Giysilerin Kalıplarının Hazırlanması.....	70
III.3.4. Prototip Ürünlerin Hazırlanması.....	71
III.3.5. Asortlama işlemi.....	72
III.3.6. Deri Giysilerin Dikim Aşaması.....	72
III.3.7. Kalite Kontrol Aşaması.....	73
III.4. Moda Giyim Endüstrisinde Tekstil ve Deri Kullanımı Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar.....	74
III.5. Deri Giysi Tasarımlarını Etkileyen Faktörler.....	82
III.5.1. Hedef Kitle ve Tasarıma Etkisi.....	82
III.5.2. Derinin Yapısı ve Tasarıma Etkisi.....	85
III.5.3. 2007 İlkbahar-Yaz Lineapella Moda Eğilimleri.....	85
III.5.3.1. 2007 İlkbahar-Yaz Lineapella Trendleri.....	87
III.5.3.2. 2007 İlkbahar-Yaz Deri Konseptleri.....	92
III.6. Türkiye’de Deri Fuarları ve Tanıtım.....	96
SONUÇ.....	99
KAYNAKÇA	102

KISALTMALAR

s.	Sayfa
İ.Ö.	İsa'dan Önce
yy.	Yüzyıl
Prof.	Profesör
Yrd. Doç.	Yardımcı Doçent
A.Ş.	Anonim Şirketi
Ltd. Şti.	Limited Şirketi
Nacl.	Sodyum Klorür
U.S.A.	United States of America
U.D.G.	Uluslararası Deri Günleri
A.S.D.F.	Ayakkabı, Saraciye, Deri ve Yan Sanayi Fuarı
A.Y.S.A.F.	Ayakkabı Yan Sanayi Fuarı
İ.D.F.	İstanbul Deri Fuarı
Ar-Ge.	Araştırma- Geliştirme
D.T.G.	Deri Tanıtım Grubu
A.B.D.	Amerika Birleşik Devletleri

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1 Budapeşte, Macar Milli Müzesi'nde sergilenmekte olan 16. yüzyıla ait Türk deri kaftanı.....	11
Resim 2 İlk Bayan askeri pilotumuz Sabiha Gökçen ve İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe Hanım, deri ceket kullanan ilk Türk kadınlarıdır.....	14
Resim 3 Ulu önder Atatürk İngiltere'den getirtilen ilk süet deri ceketle.....	15
Resim 4 Deri ayakkabı üreten işçilerin (15.yy).....	20
Resim 5 Yere çakılmış deriyi tüylerinden arındırma işlemi, Amerikan yerlilerinde, kadınların görevidir.....	22
Resim 6 Amerikan yerlilerinin kullandığı deri giysiler rahat hareket etmeyi sağlayacak şekilde bol kesimlidir. Giysiler; püskül, renkli boncuk, doğal lif ve metal aksesuarlarla süslenmiştir.....	23
Resim 7 Metal aksesuarlar ve püsküllerle süslenmiş yerli giysisinden detay.....	24
Resim 8 Kovboyların kot pantolon üzerine giydikleri “chap” tasarımına bir örnek	26
Resim 9 Deri giysi ve aksesuarlarının donanmış bir kovboy.....	27
Resim 10 Henry Farman, Voisin-Farman isimli çift kanatlı uçağını 13 Ocak 1908 tarihinde 1 km'den fazla uçurmayı başarmıştır.....	28
Resim 11 Pilot Dumesnil'in 1931 yılında kullandığı uçuş kıyafeti. O dönemde kullanılan uçak kokpitlerinin açık olması, pilotların deri giysiler kullanmasına neden olmuştur. Deri giysiler soğuktan koruyucu özelliğinin yanısıra hareket rahatlığından dolayı da tercih edilmiştir.....	28
Resim 12 Amerikan Ordusunda kullanılmış olan A-2 uçuş montu (1942).....	29
Resim 13 Amerikan Ordusu, A-2 uçuş montularının gelişmiş şekli olan B-3 uçuş montularını kullanmıştır.....	30
Resim 14 1938 yılında Victor Fleming tarafından yönetilen “Test Pilot” isimli sinema filminden bir kare. Filmde Spencer Tracy, Myrna Loy ve Clark Gable başrolleri paylaşmıştır.....	32
Resim 15 Motorlu araç kullanıcıları için ürün satan “Loewe” mağazası 1892'de Madrid'de açılmıştır.....	33
Resim 16 Motor kullanıcıları için tasarlanmış deri aksesuarlar.....	34
Resim 17 Deri giysisi ile katıldığı bir televizyon programında Brigitte Bardot.....	35
Resim 18 Güney Dakota sokaklarında Hells Angels Çetesi.....	36
Resim 19 8.000 adet peçin çivisi ve çeşitli aksesuarlarla süslenmiş deri ceket, Alman James Schröder tarafından tasarlanmıştır.....	37
Resim 20 20. yy'ın başlarında büyük ilgi görmüş olan “Perfecto” isimli deri ceket.....	38
Resim 21 John Galliano'nun Dior Moda Evi için yeniden yorumladığı Perfecto	

2003-2004 sonbahar-kış koleksiyonu.....	39
Resim 22 Punk akımında siyah deri ceketler, asiliğin önemli bir sembolü olmuştur.....	40
Resim 23 Punkçılar giyim kuşamları kadar saç şekilleri ve makyajlarıyla da sıra dışı bir görünüm sergilemişlerdir.....	41
Resim 24 Ünlü aktör Marlon Brando'nun oynadığı "The Wild One" isimli filmin afişi. Afişte Marlon Brando'nun deri ceketli fotoğrafı yer almaktadır.....	42
Resim 25 Elvis Presley deri giysilerden oluşturduğu sahne kostümü ve yine deriden yapılmış güç sembolü olan bileklikleriyle.....	43
Resim 26 "Rebel without a Cause/ Asi Gençlik" filminde James Dean ve Corey Allen. (1955).....	43
Resim 27 Mutantları konu alan "X-Men: The Last Stand" filminde deri kostümler (2006).....	44
Resim 28 Roberto Cavalli 2005-2006 sonbahar-kış koleksiyonu.....	45
Resim 29 Gucci 1999-2000 sonbahar-kış koleksiyonu.....	46
Resim 30 Gucci 1999-2000 sonbahar-kış koleksiyonu.....	47
Resim 31 Gucci 1999-2000 sonbahar-kış koleksiyonu.....	47
Resim 32 Karl Lagerfeld 2004-2005 sonbahar-kış koleksiyonu.....	48
Resim 33 Karl Lagerfeld 2004-2005 sonbahar-kış koleksiyonu.....	49
Resim 34 Atıl Kutoğlu'nun 2001 - 2002 sonbahar - kış koleksiyonunda yer alan tasarımlardan örnekler.....	50
Resim 35 Atıl Kutoğlu'nun New York Moda Haftası'nda sergilenen 2004 ilkbahar - yaz koleksiyonu, özel derilerden oluşturulmuştur.....	51
Resim 36 Cemil İpekçi'nin 2000-2001 sonbahar - kış koleksiyonundan bir örnek	52
Resim 37 2003 yılında CPD Fuarında sergilenmiş olan Hatice Gökçe koleksiyonu.....	53
Resim 38 Keçi ve oğlak derisi, süet ve nubuk gibi mat görünümlü derilerin üretimi için uygundur.....	56
Resim 39 Tavşan kürkünden üretilmiş bir kaban tasarımı.....	58
Resim 40 Tilki kürkü genelde yakalarda kullanılmaktadır.....	59
Resim 41 Alexander McQueen'in timsah derisi kullandığı tasarımı.....	61
Resim 42 İla Deri firmasına ait büstiyer tasarımı.....	62
Resim 43 D Squared firmasına ait Deri gömlek tasarımı.....	63
Resim 44 Julien Macdonald tarafından tasarlanmış deri gece elbisesi.....	63

Resim 45 Gucci, 1999-2000 sonbahar-kış koleksiyonu ait deri pantolon tasarımı	64
Resim 46 Exte firmasının 2005 ilkbahar-yaz koleksiyonu için tasarlanmış deri şort ve üst tasarımı.....	64
Resim 47 Emelda firması tasarımı deri etek.2001 - 2002 sonbahar - kış koleksiyonu.....	65
Resim 48 Gucci, 1999-2000 sonbahar-kış koleksiyonu ait deri ceket tasarımı.....	65
Resim 49 Shaky firmasının üretilmiş olan deri manto.....	66
Resim 50 Roman firmasının 2003-2004 sonbahar-kış koleksiyonunda yer alan deri mont tasarımı.....	66
Resim 51 Gianfranco Ferre tarafından tasarlanmış korse. 2005 ilkbahar-yaz koleksiyonu.....	67
Resim 52 Deri giysi tasarımında, kullanılacak derinin özelliği büyük önem taşımaktadır.....	69
Resim 53 Aksesuarlar, deri giysilerde işlevsel olduğu kadar dekoratif amaçlarla da kullanılabilir.	70
Resim 54 Deri giysi kalıpları öncelikle sert kartonlar üzerinde hazırlanmaktadır... ..	71
Resim 55 Amerikan bezi kullanılarak hazırlanmış prototip giysiler.....	72
Resim 56 Deri parçaları dikilmeden önce çeşitli yapıştırıcılarla sabitlenmektedir.	73
Resim 57 Roberto Cavalli tasarımı deri bikini.....	74
Resim 58 Donatella Versace tarafından Versus için tasarlanmış dekoratif dikişli deri mont.....	75
Resim 59 Deri ve trikonun birarada kullanılmasıyla oluşturulmuş bir örnek. Hermes firması 2005-2006 sonbahar kış koleksiyonu.....	76
Resim 60 Jean üzerine deri applike edilmiş pantolon tasarımı. Dolce & Gabbana 2005-2006 sonbahar-kış koleksiyonu.....	76
Resim 61 Parçalardan oluşan deri ürünlere bir örnek, Matucci firması tasarımı... ..	7
Resim 62 Emelda firmasının etek ucu dikişsiz ve şekilli kesilerek oluşturulmuş deri etek.....	78
Resim 63 Deri ürünlerin prototipleri öncelikle İmitasyon deri veya amerikan bezi gibi materyallerle oluşturulmaktadır. 5.Derisigner Tasarım Yarışması provasından bir görünüm.....	79
Resim 64 Roberto Cavalli'nin metal aksesuarlarla desteklemiş olduğu deri pantolon tasarımı.....	80
Resim 65 Gianfranco Ferre'nin tasarladığı deri takım,metal aksesuarlarla dekore edilmiştir.....	81
Resim 66 Emelda firmasının 2003-2004 sonbahar kış koleksiyonunda yer alan manto tasarımı.....	83

Resim 67 Jean görünümüne sahip derilerden üretilmiş tasarımlar.(Demmy Firması).....	84
Resim 68 Türkiye’de düzenlenen Uluslararası Deri Günleri Fuarları, Sektörün gelişmesinde ve bu gelişimlerin dünya platformunda yer almasında büyük katkıları olmuştur.....	96
Resim 69 Deri Tanıtım Grubu, iç pazara yönelik kampanyalarda ünlü isimlere yer vermiştir. Perküsyon sanatçısı Burhan Öcal da bu isimlerden biridir.....	98

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Dokunsal Kalite grubunun hikaye panosu.....	87
Şekil 2 Öz grubunun hikaye panosu.....	88
Şekil 3 Parlaklıklar grubunun hikaye panosu.....	89
Şekil 4 İşaretler grubunun hikaye panosu.....	90
Şekil 5 Kabartmalı efektler grubunun hikaye panosu.....	91
Şekil 6 Araştırma grubunun hikaye panosu.....	92
Şekil 7 Euphoria renk kartelası.....	93
Şekil 8 Crono renk kartelası.....	94
Şekil 9 Aura renk kartelası.....	95

GİRİŞ

Deri eski çağlardan günümüze, sağlam yapısı, uzun süre kullanıma uygun olması, soğuk iklim koşullarına karşı koruyucu bir malzeme oluşu nedeniyle kullanılagelmiştir. Çeşitli kültürlerde form, doku, renk, sembolik değer, kullanım alanı hakkında farklılık gösteren deri, işlenimi ve üretimi konusunda da farklılık göstermiştir.

Elde edildiği hayvanın cinsine, ırkına, yaşına ve yetiştiği bölgelere göre farklılıklar içeren deriler, kullanılacağı ürünün tasarımını doğrudan etkilemektedir. Dünyanın çeşitli yerlerindeki müzelerde buna örnek teşkil eden ürünler sergilenmektedir.

Derinin, insanoğlunun hayatında binlerce yıldır var olması, günümüze kadar çok uzun bir süreç içerisinde gelişerek, dünya moda platformunda önemli bir malzemesi oluşu ve Türkiye'nin bu konuda önemli bir konuma sahip olması nedeniyle bu projenin konusunu oluşturmaktadır.

Tez çalışmasının birinci bölümünde, derinin Türk toplumlarındaki önemi, gelişim süreci ve diğer toplumlarla olan etkileşimi ele alınarak incelenmiştir. Türk dericiliğinin ve deri zanaatının temelini oluşturan bu dönemlerde dericilik ve deri zanaatı diğer toplumlara örnek teşkil eden bir yapıya sahip olmuştur. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Türk dericiliğinde görülen gelişmeler ve bunlara etken olan durumlar yine bu bölümde irdelenmiştir.

İkinci bölümde ise derinin çeşitli kültürlerde; deri, dericilik, deri sanatı, deri giysi ve derinin kullanım alanları hakkında bilgi verilerek, konunun kapsamı genişletilmiştir. Eski Mısır, Roma, Yunan, Kelt ve Amerikan yerlilerinin deriye olan yaklaşımları örneklerle aktarılmıştır. Bununla birlikte dünyanın çeşitli yerlerinde gerçekleşen sosyo-kültürel olaylar ve bunların deri giysilerin tasarımlarına, giyim felsefesine ve geniş kitlelere ulaşmasında etken olan nedenler ve sonuçları ele alınmıştır. Deri giysilerin günümüzdeki oluşumuna büyük etkisi olan bu süreçte; kovboylar, askeri üniformalar, motosiklet kullanıcıları, dünya çapında ses getiren punk akımı ve ünlü isimlerin deri giysi kullanmalarının etkileri irdelenmiştir.

Deri giysi tasarımlarına, koleksiyonlarında dönem dönem geniş yer vermiş dünyaca ünlü moda markalarına örnekler, bu konuda benzer yaklaşımlar sergileyen Türk tasarımcılar ve koleksiyonlarından örnek çalışmalar da bu bölümün içeriğinde yer almaktadır. Bu bölümün oluşması aşamasında dünya moda platformunda, derinin önemli bir yere sahip olduğunu, teknolojik gelişmeler sonucu derinin bir tekstil materyaline benzer bir yapıya ulaşabildiğini, böylelikle moda giyim arenasında çok çeşitli yaklaşımların sergilenmekte olduğunu görmekteyiz. Türk tasarımcılarının özgün koleksiyonlarının başarılı olup, çeşitli uluslararası moda organizasyonlarında yer almakta olduğu da bu bölümde örneklerle açıklanmıştır. Bu konuda özellikle güncel örneklerle ulaşmak için ulusal ve uluslararası yayınlar, güçlü bir kaynak oluşturmaktadır. Özellikle Ezgi Ajans tarafından yayınlanan, yaklaşık 20 yıl boyunca yayın hayatını sürdürmüş olan Deri / Leather Fashion Dergisi, hem görsel örneklerle hem de sektörel gelişmeler konusundaki dosyalarıyla önemli bir kaynak olarak bu projeye katkı sağlamıştır.

Derilerin elde edildiği hayvan grupları, deri çeşitleri, özellikleri, tekstille olan benzerlikleri, teknolojik gelişmelerin derilerdeki yansımaları gibi konular ise üçüncü bölümün ana hatlarını oluşturmaktadır. Derinin giysi olarak üretilmesi sürecinde gerçekleşen aşamalar, derinin yapısı gereği farklılıklar içerdiği yine bu bölümde açıklanmaktadır. Tekstil ürünlerinin üretiminde uygulanan tekniklerin derilere uyarlanması, özellikleri, etkileri ve deri giysi tasarımındaki önemi; ayrıca tekstillerle olan benzerlikler ve farklılıklar bu bölümde yer almıştır.

Türkiye’de ve dünyada gerçekleşen deri fuarları, tanıtımlar ve organizasyonların önemi, deri giysilerin tasarımlarını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte Türkiye’de deri giyim konusunda üretim yapan firmaların sahip oldukları pazarlar doğrultusunda, tasarımlara etkileri ve farklı yaklaşım örnekleri bulunmaktadır. Deri çeşidinin ve yapısal özelliklerinin tasarımlara olan etkisi, konsept ve trenlerin, Türk firmaların tasarım yaklaşımları örnekleriyle beraber bu bölümü oluşturmaktadır.

I. BÖLÜM

TÜRK DERİ ZANAATI VE DERİ GİYSİLERİN ORTA ASYA'DAN GÜNÜMÜZE GELİŞİM SÜRECİ

Dericilik zanaatının kökeni ilkçağlara uzanmaktadır. Tarihsel süreç içinde deri, farklı kültürlerde başta giysi, giysi aksesuarları at koşum takımları ve günlük yaşamın önemli ev eşyalarında kullanılmıştır. Hayvancılığın çok önemli olduğu Orta Asya'da da dericilik önemli bir zanaat olmuş, batıya yaptıkları göç ile dericilik konusundaki bilgilerini beraberlerinde taşıyarak, önemli gelişmelere katkı sağlamışlardır.

I.1. ORTA ASYA TÜRKLERİNDE DERİCİLİK ZANAATI VE DERİNİN KULLANIM ALANLARI

Orta Asya'da Türkler Coğrafi konumları ve doğal koşullar gereği deriyi birçok kullanım alanına yaymışlardır. Atlı bozkır hayatı sürdürmelerine paralel olarak hayvancılık, ekonomilerinin temelini oluşturmuştur. Hayvancılığın bu kadar yaygın olması, dericilik zanaatının da gelişmesini sağlamıştır. Deri soğuk iklim koşulları nedeniyle başta yurtlarda, giyim-kuşam, giysi aksesuarları, ayakkabı, kap-kacak gibi ev eşyalarında ve yaşam biçiminin gerektirdiği diğer alanlarda temel malzeme olarak önemli bir rol oynamıştır.

Yeryüzünde bozulmadan günümüze kadar gelebilen deri ürünlerin ilk örneklerine Mısır'da rastlanmıştır. Doğa koşullarının elverişliliği bu nesnelerin 3500 yıl bozulmadan günümüze gelebilmesini olanaklı kılmıştır. Çok eski çağlardan günümüze ulaşabilen bir çok eşya, bulunduğu yerdeki havanın kuruluşundan veya buzullar altında kalmasından dolayı bozulmadan korunabilmiştir. İkinci derecede önemli doğal örnekler ise Pazırık kurganlarındaki buluntulardır. Buzullar altındaki kurganlarda deri eşyalar, doğal halinde bozulmadan kalabilmiştir. Bu buluntuların örnekleri Leningrad Hermitage Müzesi'nde sergilenmektedir.¹

¹ Hasan Yelmen, **Kazlıçeşme'de 50 Yıl- 2**, Ezgi Ajans Yayınları, İstanbul, 1998, s. 221

Hunlara ait bu kurganlardan, deriden yapılmış giysiler, çizmeler, eyer ve koşum takımları, kap kacak ve deri aplikelerle süslenmiş birçok nesne gün ışığına çıkartılmıştır. Bu nesnelerin yaklaşık 2400 yıllık bir geçmişi olduğu tahmin edilmektedir.

Hun kurganlarının dışında Göktürk ve Uygur gibi Türk toplumlarında da, deri kullanılarak yapılmış birçok kap-kacak gibi ev aksesuarları ve giysiler bulunduğu bilinmektedir. Bu da derinin Orta Asya Türkleri'nde çok önemli ve vazgeçilmez bir malzeme olduğunun göstergesidir. Orta Asya Türkleri batıya göç etmeleriyle birlikte dericilik zanaatını da batıya taşımışlar; Anadolu sosyo-kültürel yapılarında deri ürünlerinin gelişim ve değişimine ortam sağlamıştır.

Orta Asya, Türk toplumlarının besledikleri hayvanların yanında, avladıkları hayvanların derilerini de işleyerek kullanmalarına ortam sağlamıştır. Koyun, kuzu, keçi, oğlak, sığır ve manda dışında samur, leopar ve vaşak gibi av hayvanlar da derisinden faydalanılan hayvan türleri olmuştur. Hunlar işledikleri deriyi boyayarak ve çeşitli şekillerde keserek bunları farklı deri yüzeylere applike ederek süslemişlerdir. Motif olarak da en çok hayvan figürlerini kullanmışlardır.

Organik maddelerin zamanla çürüyerek bozulduğu hatta yok olduğu bilinmektedir. Altay dağlarındaki kurganlarda doğal derilerin bozulmadan günümüze değin gelebilmesinin iki nedeni vardır. İlki; bunların buzlar altında kalması, ancak daha da önemli olan ikinci nedeni ise iyi tabaklama işleminden geçmeleridir. Atalarımız sayılan Hun kavimleri, dericilik alanında büyük aşamalara ulaşmış olmalı ki; at eyer takımlarında applike yöntemiyle renkli deri süslemeler yapabilmişlerdir. Renkli deri olgusuna ise o yıllara değin Mısır'da bile rastlanmamıştır. Bu gerçek, dünya dericilik tarihinde Türklerin deri sepilemesinde, boyamasında ve süslemelerinde çağdaşları olan kültürlerle göre ileride, hatta öncü bir konumda olduklarının belgesidir.²

Çeşitli belgelerden derlenen kaynaklara göre; Türkler'den önce Anadolu'da yaşamış uygarlıklarda bir dericilik zanaatının olduğu bilinmektedir. Kültepe'deki pişmiş kil tabletler; Mezopotamya bölgesinden Kayseri'ye gelip giden Asur ticaret kolonilerinde, deri alışverişi yapıldığını aktarmaktadır. Hititlerin deriden yapıma

² y.a.g.e, s. 221

ayakkabı giydikleri günümüze ulaşan rölyeflerde görülmektedir. Yine kaynaklar, Hititlerin şaplı sepilme yöntemini bildiklerini yazmaktadır. Frig, Yunan ve Bizans'da da deri üretildiği ve deri ürünlerinin kullanıldığını aktaran bilgiler bulunmaktadır.

Orta Asya'da sert iklim koşulları, giysilerde deri kullanımını zorunlu hale getirdiği gibi giysilerin tasarımlarını da etkilemiştir. Deri pantolon, dayanıklılığı yüzünden atçı Türkler'in özellikle benimsediği bir giysi çeşidi olmuştur. Deri pantolonu yalnız erkekler değil, iyi bir at binicisi olan kadınlar tarafından da giyilmiştir. Hun kurgan buluntularında cesetlerin üzerine deri pantolonlar da görülmüştür. Talas kıyısında İ.Ö. 2. ve 4. yüzyıllara ait kurganlarda bir erkek ve bir erkek ve bir kadın olmak üzere iki ölünün yer aldığı mezarlar da bulunmuştur. Mezarlardan birinde bulunan erkeğin gömleği ipekten ve pantolonu ise deriden yapılmıştı. Dikkate değer olan nokta, kadının da deriden bir pantolon giymiş olmasıdır.

Sürekli ata binmek zorunda kalan Orta Asya Türkleri, bedeni saran pantolon, ceket ve çizmeler giyerek hareket kolaylığını sağlamıştır. Özellikle deri pantolonlar uzun süreli kullanılabilmeleri ve soğukta koruyucu özelliği ile tercih edilmiş üstelik bunları sadece erkekler kadar iyi bir at binicisi olan bayanlar da kullanmıştır. Pantolon paçalarının özellikle dar olarak tasarlanmalarının nedeni ise çizme ile rahat bir şekilde kullanılabilmeleridir.

Değişik kaynaklardaki bilgilere göre, Orta Asya Türkleri üst giyimde deri veya yapılmış kaftan, manto, pelerin gibi giysiler kullanmışlardır. Kenarları kürklü kaftanlara *dolman* denilmiştir.³

Orta Asya'da deri giysilerin Leopar, Yaban Kedisi, sincap, samur gibi hayvanların kürkleriyle kombine edildikleri, renk bütünlüğüne önem verdikleri ve metal aksesuarlarla süsledikleri gün ışığına çıkarılan kazılar sonucu tesbit edilmiştir. Bu özellikleriyle günümüz deri giysileriyle benzerlikler göstermektedir.

Orta Asya'da Türklerin yakın komşularıyla etkileşimi giyim kuşamda da kendini göstermiştir. Eski Türklerin etkilenip bazı öğelerini aldığı Çin; savaşçı Türklerin askeri yeteneğinin yanı sıra giysi özelliklerinin de onlara avantaj sağladığını keşfetmiştir. İmparator Vu-Ling (İ.Ö. 325-298 yıllarında) zamanında

³ Şerafettin Turan, **Türk Kültür Tarihi**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990, s. 210

girişilen reform hareketiyle, uzun ve bol elbiseler yerine, bedeni sıkıca saran pantolon ve ceketle yumuşak Çin pabucu yerine çizmeler giyimeye başlanmıştır.⁴

Bazı Türk toplumlarında, inanç sistemlerinin de giysi tasarımlarını ve kullanma şekillerini etkilediği görülmüştür. Örneğin Uygur Türkleri, Budizmi benimsedikten sonra dini inanışları gereği giysilerinde deri kullanmaktan vazgeçmiş, yerine dokuma kullanmayı tercih etmiştir.

I.2. SELÇUKLULARDA DERİCİLİK, DERİ SANATI, DERİ GİYSİLER VE AHİLİK ÖRGÜTÜ

Çeşitli belgelere göre Türkler'den önce Anadolu'da dericilik zanaatının olduğu bilinmektedir. Kültepe'de bulunan pişmiş kil tabletlerde, Mezopotamya'dan Anadolu'ya gelen Asur ticaret kolonilerinin deri alış-verişinde bulunduğu belirtilmiştir. Yine Hititlerin, deri ayakkabı kullandıkları, şaplı deri sepilene yöntemi kullandıklarına dair kaynaklar mevcuttur. 1071 yılında gerçekleşen Malazgirt Savaşı sonrası Anadolu'ya yerleşmeye başlayan Türkler, beraberlerinde önemli bir zanaat dalı olan dericiliği de getirmişlerdir. Dericiliğin burada gelişmesinde etken olan sebeplerin başında bu bölgelerin hayvancılığa uygun olması ve sepi malzemesi olarak kullanılan mazı, sumak, çam, meşe gibi bitkilerin yetişmesidir.

Tarihsel kaynaklar özellikle 13. yy'ın başlarında; Anadolu'nun tarım ve ticarete gelişmiş bir düzeyde olduğundan söz etmektedir. O yıllarda Anadolu'yu gezmiş olan, *Saint Quentinli Simon* adlı bir papaz, Anadolu tarımının yanı sıra hayvancılığı konusunda da geniş bilgiler verip; yetiştirilen küçükbaş hayvanlardan ve bunlardan sağlanan ürünlerin değerlendirilmesini de aktarmıştır. Hayvancılık bu derece yaygın olup; hayvansal ürünler de iyi biçimde değerlendirilebildiğine göre; giysi, aksesuar, cilt gibi bilinen deri ürünlerinden yola çıkarak, deri işlemenin de yüksek düzeyde olduğu sonucunu çıkartabiliriz.⁵

Selçuklu dönemini aktaran rölyef, minyatür gibi sanat yapıtlarında, derinin kullanım alanlarını dair bilgiler edinilmektedir. Deriyi; giysi, aksesuar ve at koşum

⁴ Nejat Diyarbakırlı, **Hun Sanatı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1972, s.11-12

⁵ Lütfü Dağtaş, **Anadolu'da Dericilik**, Yayınlanmamış Kitap, İzmir, 1998, s. 26

takımlarında kullanan Selçuklular, aynı zamanda ciltçilikte de iyi örnekler yaratılmıştır. Selçuklu ciltleri; şemse, rumi gibi Türk-İslam sanatında sıkça rastladığımız tasarım öğelerini taşımaktadır.

Selçuklu döneminde giysi amaçlı çeşitli hayvan derilerinden yararlanılmıştır. *Mehmet Altan Köymen*, Alpaslan zamanında anlattığı Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi adlı kitabında dönemin giyim kuşamına da değinmiştir. Deri giysilerden de söz eden Köymen; giysi malzemesi deri olarak en çok kuzu derisinin kullanıldığını, daha sonra bozkır tilkisi ve ada tavşanının geldiğini aktarmaktadır. Bu dönemde, bir hayvan derisi bir elbise çeşidinin üretiminde kullanılmıştır. Örneğin ada tavşanının derisinden yağmurluk yapılmıştır.⁶

Selçuklular; Ahilik örgütünü kurarak Anadolu'da dericiliğin köklü bir şekilde yerleşmesinde büyük bir rol oynamıştır. Ahilik, 13. yüzyılda Anadolu'da kurulmuş, esnaf ve sanatkarlar birliğidir. Bu örgüt, Anadolu'nun Türkleşmesinde büyük bir rol oynamıştır.

Anadolu'da Ahiliğin ortaya çıkışını hazırlayan etkenler, Doğu'daki büyük ve uygar Türk şehirlerinden gelen zanaatkarlara kolayca iş bulabilmek, yerli Bizanslı zanaatçılarla rekabet edebilmek, tutunabilmek için ürettikleri malların kalitesini korumak, gereksinimlere göre ayarlamak, üreticilerde zanaat ahlakını yerleştirmek, Türk halkını ekonomik bağımsızlığa kavuşturmak, gereksinim sahibi olanlara her alanda yardımcı olmak, ülkeye yapılacak saldırılarda devletin yanında savaşmak ve Türklük bilincini sanatta, dilde, gelenek ve görenekte ayakta tutmak gibi özetlenebilir.⁷

Ahilik örgütünün rekabet yaratan bir ortam sağlaması, yüksek kalitede deri ürünlerin ortaya çıkmasında etken olmuştur. Deri zanaatının bu şekilde organize olması, Türk dericiliğinin temellerinde sağlam bir yapının oluşumunu beraberinde getirmiştir.

⁶ Mehmet Altan Köymen, **Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi, Cilt III**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1992, s. 442-443

⁷ Neşet Çağatay, **Bir Türk Kurumu Olan Ahilik**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1989, s.44

I.3. OSMANLILAR'DA DERİCİLİK, DERİ GİYSİLER VE BUNLARIN GELİŞİM SÜRECİNDE ETKEN OLAN GELİŞMELER

Orta Asya kökenli Türk dericiliği, kültürel gelişimler bağı olarak Osmanlılara kadar büyük bir değişime uğramıştır. Osmanlılarda ise dericiliğin organize bir şekilde yönetilmesine bağı olarak özellikle ordu için üretilen deri ve deri ürünler birçok savaşın kazanılmasında büyük bir rol oynamıştır. Mukavemetli yapısı ve yüksek kaliteli deri ürünler daha sonraları günlük yaşamında değişmez malzemesi haline gelmiştir.

I.3.1. Osmanlılar'da Dericilik ve Deri Sanatının Gelişimi

Osmanlılar için deri, özellikle ordu ve saray çevresinde önemli bir malzeme olmuştur. Deri, mukavemetinden dolayı at koşum takımları, eyerler, su kırbaları ve silahlıklarda kullanılmıştır. Türklerin Orta Asya'da başladığı dericilik, Selçuklular'da gelişmesine rağmen işlenmiş deri ve deri ürünlerin kalitesiyle en üst seviyeye Osmanlılar'da ulaşmıştır. Ahilik teşkilatının Osmanlılarda Loncaya dönüşmesinde bu gelişmede etken olmuştur. Osmanlı deri üreticilerinin daha çok ordu için üretim yapması, Anadolu'da hızla sayılarının artmasını sağlamıştır. İstanbul, Manisa, Kayseri, Konya, Bursa, Tuzla, Safranbolu Osmanlı Ordusuna deri sağlayan başlıca bölgeler olmuştur.

Fatih Sultan Mehmet, Anadolu'dan deri sağlamanın güç olduğunu düşünerek üreticileri İstanbul'da saraçhanede toplamıştır. Farklı bölgelerden deri üreticilerinin bir arada bulunması, bilgi birikimlerini paylaşmalarını sağladığı gibi aynı zamanda rekabet ortamı da yaratmış, böylelikle deri ve deri ürün kalitesi en üst seviyelere ulaşmıştır.

İstanbul'un fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet giriştiği yeni yapılanma çalışmaları arasında, dericilik zanaatına da yeni bir dinamizm getirmiştir. Fatih, özellikle yeni fetihler için gerekli deriyi, Anadolu'nun değişik bölgelerinde dağılmış durumda bulunan tabakhanelerden elde etmenin zorluluğunu görerek; onları belli bir yerde toplamayı hedeflemiştir. Bu amaçla belirlenen bölge olan Kazlıçeşme'de 33 salhane ve 360 tabakhane yaptırarak; iş sahiplerine kiralamış ve gelirini Ayasofya Camii'ne bağışlamıştır. Deri, o derece gereksinim duyulan bir malzemeydi ki,

Kazlıçeşme üretimi yetersiz kalmıştır. "...O yüzden, İstanbul'un Eyüp, Kasımpaşa, Tophane ve Üsküdar semtlerinde de tabakhaneler açılmıştır. Hatta bu konuda bir sayı vermek gerekirse, 17. yüzyılda İstanbul'da kurulmuş bulunan 700 tabakhanedan 300'ü Kazlıçeşme'de bulunmakta ve burada günde ortalama 3000 işçi çalışmakta olduğu belirtilebilir."⁸

Osmanlı dericiliğinde kullanım alanlarına göre çeşitli deri türleri görülmektedir. *Sahtiyan* (keçi derisi), *meşin* (koyun derisi) ve *kösele* (manda derisi) en çok kullanılan deriler arasında yer almaktadır. Güderi yağ ile sepilenen, tirşe ise üzerine yazı yazılabilecek şekilde işlenmiş deri çeşitleridir. Osmanlılar, deri işlemede ve boyamada ileri bir tekniğe sahip olup, geliştirdikleri çeşitli yöntemlerle farklı özellikler taşıyan deriler üretmiş ve bunların Türklerin adıyla anılmalarını sağlamıştır. Kırmızı sahtiyan adı verilen deri buna örnek verilebilir.

Osmanlılarda dericiliğin büyük ölçüde gelişmesi, kullanım alanlarının da genişlemesini sağlamıştır. Deri, sadece askeri alanda değil; giyim-kuşam, aksesuar, ev eşyaları, haritalar ve cilt yapımında kullanılan bir malzeme olmuştur. Bu dönemle birlikte daha çok saray çevresinde gelişen Türk sanatında da deri bezeme örnekleri görülmeye başlanmıştır.

I.3.2. Osmanlılar'da Deri Giysiler, Özellikleri ve Kullanım Alanları

Orta Asya'dan itibaren derinin giysilerde kullanımı, sert iklim koşulları ve atçı toplum olmaları nedeniyle kaçınılmaz olmuştur. Deri, bu dönemlerde hem giysi hem de aksesuarlarda işlevselliği ile ön plandayken, Osmanlılarda ise buna ek olarak estetik kaygılar da gündeme gelmiştir. Dericiliğin, gelişen bir meslek olması bu tür kaygıların giderilmesinde kolaylık sağlamış, renk, form, üretim tekniği kadar kullanım alanlarındaki çeşitliliğiyle de daha zengin bir yelpaze oluşturmuştur.

"...Türkler için, çalılara, taşlara ve soğuğa karşı dayanabilen elbiseler gerekiyordu. Türkler, Çinliler ve Araplarda olduğu gibi, "ata entari ile binemezlerdi". Bu

⁸ Önder Küçükerman, **Geleneksel Türk Dericilik Sanayi ve Beykoz Fabrikası**, Sümerbank, İstanbul, 1988, s.20

sebeple atın sürtünme ve bacaklarda yara açma gibi tehlikelerinden korunmak için “kalın pantolon ve çizme” giyinme zorundaydılar. Daima açık havada dolaşma ihtiyacı “kalın palto ve kürk”lerin kullanılmasını da gerektiriyordu. Soğuğa ve rüzgara karşı, “kulaklıklı ve enselikli şapkalar” giymek de için ve iklimin bir icabı idi.⁹

Osmanlı döneminde, giysilerde deri ve kürk kullanımı artmış; kürk, Osmanlı saray yaşantısında önemli bir statü göstergesi olmuştur. Bu dönemle ilgili resim, minyatür ve diğer sanat yapıtlarında kürk ve deri kullanımına dair birçok örnek bulunmaktadır.

Fatih Sultan Mehmet döneminde deri üreticilerinin organize bir şekilde bir araya getirilerek üretim konusunda yönlendirilmeleri çeşitliliğin artmasını sağlamıştır. Kullanılan hayvan deri ve krklerinde de buna paralel olarak gelişmiştir. Koyun, kuzu, keçi, sincap, tavşan, tilki, zerdeva, samur ve beyaz tilki gibi hayvanlardan elde edilen deri ve kürkler, giysi tasarımlarında farlılıkların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Siyah tilki kürkü çok değerli olduğundan, sadece padişahlar tarafından kullanılmıştır. 18. yüzyılda kentli, köylü, tüccar ve askerler her çeşit kürkü kullanmışlardır.

1969 yılında Budapeşte’deki Macar Milli Müzesi’ne Almasy isimli Macar aile tarafından armağan edilen deri kaftan, Osmanlı deri sanatına örnek gösterilebilecek en önemli çalışmalarından biridir. Sslemeciliği ve işçiliği ile eşsiz bir çalışma olan bu kaftan, bir Türk sipahisine ait olup, Mohaç Meydan Savaşı’nda (1526) Macarların eline geçmiştir. Kaftanın nden her iki yana açılan kanatlı bir şekli olup, bunlar, ata binilmesi durumunda eğeri örtmüştür. Kemer kullanılmaması durumunda verev kesimli eteklerin her iki yana açıldığı ve yan taraftaki yırtmacın işlemeli deriden yapılmış lale biçimindeki süslerle kaplandığı görülmektedir. Kahverengi deriden üretilmiş olan kaftan, kırmızı renkli işlemelerle zenginleştirilmiştir. ndeki kanatlı parçalarda yaprak ve dal motifli işlemeleri yer almaktadır.

⁹ Bahaeddin Ögel, **Türk Kültür Tarihine Giriş 5**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1978, s. 1, 2

Resim 1: Budapeşte, Macar Milli Müzesi'nde sergilenmekte olan 16. yüzyıla ait Türk deri kaftanı...

Kaynak: G. Feher, "16. yüzyıla Ait Deri Kaftan", **Kültür ve Sanat Dergisi**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1992, Yıl:4 Sayı:13, s. 56, 57

Kaftanın sırt kısmında büyük bir sanatsal ustalık sergilenmiştir. İnce çizgilerle kesilmiş yay biçimindeki bölgede, yeşil bir kordonla çevrelenmiş bir zambak motifi bulunmaktadır. Bu tür motifler Selçuklu döneminde yapılmış ağaç, madeni ve pişmiş topraktan eşyalarda da görülmektedir. Kaftanın yakası altın ve gümüş sırmalarla işlenmiştir.¹⁰

I.4. CUMHURİYET'İN İLANINDAN SONRA TÜRK DERİCİLİĞİNDE GÖRÜLEN DEĞİŞİM, ETKENLER VE TASARIM ÖZELLİKLERİ

Cumhuriyet tarihinde deri sektörünün gelişimi çeşitli koşulların sağlanmasına paralel olarak hızla gerçekleşmiştir. Türk Derisinin dünya çapında ünlenmesi, bu

¹⁰ Yaşar Yücel, **Macaristan ve Bulgaristan'daki Türk Sanat Eserleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991, s. 7

gelişmeler sonucunda sağlanmıştır. I. ve II. Dünya Savaşlarının bu gelişmelerdeki etkisi büyüktür.

I.4.1. Dericilik Alanındaki Değişimler ve Gelişmeler

Ünlü Faslı gezgin İbn Batuta, *Seyahatname*'sinde; Anadolu'ya yaptığı seyahatlerde birçok debbağhane bulunduğunu ve buralarda kaliteli deriler üretildiğini, ancak Fatih Sultan Mehmet'in, Anadolu'dan deri temin etmenin güç olduğunu düşünerek, dericilik merkezini İstanbul'a taşımayı uygun gördüğünü belirtmiştir. Fatih Sultan Mehmet Kazlıçeşme'nin geniş ve sulak bir arazi olmasından dolayı debbağhanelerin bu bölgede toplanmasını bir ferman yayınlayarak emretmiştir. Böylelikle Kazlıçeşme'de üretilen gön, kösele, meşin ve sahiyan gibi deri ürünler öncelikle ordu için üretim yapması sağlanmıştır.

Dericilik merkezinin İstanbul'da toplanması Türklerin dışında dericilikle ilgilenen gayrimüslimlerin de ilgisini çekmiş, 1892 yılında ilk gayrimüslim firması olan K. N. Tripo ve Mahdumları kurulmuştur. Daha sonraları gayrimüslim deri firmalarının sayısı oldukça artmış ve sektöre büyük katkıları olmuştur. Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya ve Rusya'dan gelen göçmen aileler deri sektöründe çalışmaya başlamış hatta çeşitli firmalar kurmuşlardır. 1930'lu yıllarda birçok deri üretimi yapan firma açılmış bunlar, kullandıkları makinalarla ve bilgi birikimlerini paylaşımlarıyla Cumhuriyet Dönemi modern dericiliğinin Kazlıçeşme'de başlamasına öncülük etmişlerdir.

Orta Asya'da, Hun Türkleriyle başlamış olan Türk Dericiliğinin 2400 yıllık serüveni 19. Yüzyıla kadar bitkisel, şaplı, yağlı debagat ile devam etmiş; el gücüne ve büyük ölçüde ustalığa dayanan ilkel metodlarla kesintisiz devam etmiştir. 19. Yüzyıl ortalarında Sakız kökenli Rumlar Kazlıçeşme'de çalışmaya başlayınca Batı Avrupa'da gelişen deri teknolojileri de ülkemize girmeye başlamıştır...¹¹

Anadolu'daki deri firmalarının modern makinalarla üretim yapmaya başlaması uzun zaman almıştır. Daha çok el gücüne dayalı bir teknik olan bitkisel,

¹¹ Hasan Yelmen, **Türk Dericiliği 2400 yaşında**, Kesişim Yayıncılık ve İletişim Hizmetleri, İstanbul, 2005, s.286

şaplı ve yağlı debagat tekniklerini kullanarak üretimlerini sürdüren bu firmalar ancak 1950 yılından sonra kromlu debagat kullanmaya başlamıştır.

Türk deri sektörüne kromlu debagat tekniğinin girmesi, küçükbaş deri imalatında kullanılan makinaların taklit edilmesine dolayısıyla üretim hızının artmasına sebep olmuştur. Özellikle I. Dünya Savaşı'nın sona ermesi, tüm dünyada olduğu gibi Türk deri sektörüne de bir canlılık getirmiş, o güne kadar görülmemiş deri giysi ihracatları gerçekleşmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'ne büyük rakamlı ihracatlar gerçekleştiren Kazlı Deri Sanayi A.Ş. bu başarısının ardından Paris'te gerçekleşen Semain De Cuir Paris isimli deri fuarına davet edilmiş ve ilk kez bir Türk deri firması Uluslararası bir fuarda yer almıştır.

I.4.2. Deri Giysi Tasarımlarında Farklılaşma ve Etkenleri

I. Dünya Savaşı'nda savaş uçağı pilotlarının deri mont kullanmaları, deri giysilerin öneminin artmasında büyük rol oynamıştır. İngiltere ordusunun öncülük ettiği deri pilot montları, birçok ülke ordusunca uzun yıllar kullanılmıştır.

Osmanlı Uçak Pilotları I. Cihan Harbi'nde deri ceket kullanırlardı. Yüzbaşı Fethi ve Raşit Sadık 27.02.1914 tarihinde Şam şehrinden Kudüs'e uçarken bir kaza sonucu İsrail'deki Taberiye Gölü civarında düşerek şehit olurlar. Bu uçak kazası enkazı toplanırken ele geçen Yüzbaşı Fethi Bey'in uçuş esnasında bizzat kullandığı süet deri ceket Yeşilköy Havacılık Müzesi'nde teşhir olunmaktadır. İlk kadın askeri pilotumuz Sabiha Gökçen Hanım ve İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe Hanım ülkemizde ilk deri ceket kullanan hanımlar olmuştur. Büyük önder Atatürk giyim ve kuşama çok düşkün bir büyüğümüzdür. Siviller içinde İngiltere'den getirilen ilk süet deri ceketi giyen Atatürk olmuştur. Bu süet ceket halen Ankara'da Anıtkabir'deki müzede teşhir edilmektedir.¹²

¹² y.a.g.e, s.290

Resim 2: İlk Bayan askeri pilotumuz Sabiha Gökçen ve İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe Hanım, deri ceket kullanan ilk Türk kadınlarıdır.

Kaynak: Hasan Yelmen, **Türk Dericiliği 2400 Yaşında**, Kesişim Yayıncılık ve İletişim Hizmetleri, İstanbul, 2005, s.287

Resim 3: Ulu önder Atatürk İngiltere'den getirtilen ilk süet deri ceketiyle...

Kaynak: Hasan Yelmen, **Türk Dericiliği 2400 Yaşında**, Kesişim Yayıncılık ve İletişim Hizmetleri, İstanbul, 2005, s.310

Ülkemizde deri ceket üretimi ve ticareti İstanbul'da Karaköy semtinde başlamıştır. Alman-Rus Savaşı'na katılmış olup, savaş sonrası da Türkiye'ye yerleşen Beyaz Rus kökenli terzi ustası Timoçenko, Alman askerlerin soğuk kış günlerinde deriden üretilmiş uzun palto kullandığına bizzat tanık olmuştur. İstanbul'a yerleştiğinde kamyon şoförlerine ve Karaköy rıhtımına yanaşan gemi tayfalarına, bitkisel sepi görmüş, suda eriyen boyalarla boyanmış, meşin deri ceket dikip satmaya başlar...¹³

Timoçenko'nun bu girişimi kısa sürede ses getirmiş, deri ceket üreten ve satışa sunan dükkanların sayısı hızla artmıştır. Genellikle kahverengi derilerden üretilen ceketler, zamanla siyah derilerin kullanılmasıyla bayanların da ilgisini çekmiştir. Bayanların deri giysiler kullanmaya başlaması model ve renk açısından çeşitliliği beraberinde getirmiştir.

Türk deri giyim endüstrisini etkileyen ve gelişimine sebep olan faktörlerin başında ülkemize gelen ve deri ceket alan turistler olmuştur. Çünkü düşük fiyatlarla edindikleri deri ürünler ülkelerinde ilgi toplamış, hatta bazı firmalar teknik elemanlarını ve istedikleri modelleri göndererek dikiş teknikleri konusunda yeniliklerin gerçekleşmesini sağlamışlardır. Özellikle 1970'li yıllarda Avrupa'da Hippi modasının gündeme gelmesi, içi yapraklı derilerden oluşan kürklerin kullanımını artırmış ve İspanya'dan daha ucuz olduğu için Türk firmaları büyük ihracatlar gerçekleştirmişlerdir. Türk derilerinin bu kadar ilgi görmesi küçük atölyelerin kısa zamanda seri üretime geçmişlerini sağlamıştır. Böylelikle İstanbul Zeytinburnu bölgesi, deri dikim merkezi ve pazarlama mağazalarının yoğun bir şekilde bulunduğu, dünya pazarlarına hitabeden bir merkez halini alması gerçekleşmiştir.

I.4.3. Ayakkabı ve Saraciye Dallarındaki Gelişmeler

1812 yılında ordunun ihtiyaçlarını karşılama üzere kurulmuş olan Beykoz fabrikası, seri üretimi hedeflemiş olmasına rağmen, özellikle 1970'li yıllara kadar ülkemizde ayakkabı daha çok el sanatları çerçevesinde üretilmiştir. Bu tarihe kadar Anadolu'nun birçok yerinde çok çeşitli ayakkabılar geleneksel yöntemlerle üretimini sürdürmüştür. Ancak ileri teknoloji içeren makinaların kullanılması sonrasında ayakkabı sanayinden bahsetmek mümkün olmuştur. Ayakkabı sanayi kuruluşları

¹³ y.a.g.e, s.291

artmaya başlayınca 1980 yılında Beykoz'da Ayakkabı Sanayicileri Derneği kurulmuştur

Ayakkabı sektörüyle birlikte deri sektörünü yönlendiren bir diğer sektör de saraciyedir. Saraciye neredeyse bütün kültürlerde görülebilen en eski mesleklerden biridir. Savaşlarda ve at kullanımında gerekli olan ürünlerin hazırlanması saraçlar tarafından hazırlandığı için saraçlık itibarlı bir meslek olarak anılmaktadır. Yüksek kalitesiyle ün yapmış olan Türk saraciyesi 1950'li yıllardan sonra modanın etkisi ve maliyetinden dolayı deriden uzaklaşmış, onun yerine tekstil, plastik ve lastik gibi malzemelere yönelmiştir. Buna rağmen yüksek kaliteli deriler kullanarak üretim yapan Matraş, Desa gibi büyük firmalar günümüzde varlığını sürdürmektedir.

I.4.4. Deri Sektöründe Kullanılan Kimyasalların Yerli Üretimleri ve Sektöre Yansımaları

Deri üretiminde ve ham deri konservasyonunda kullanılan en önemli kimyasal tuz (nacl) ülkemizde mevcut tuz göllerinden veya kayatuzu kaynaklarından yeterince istihsal olunmaktadır. Deri üretiminde büyük ölçüde yerli kaynaklardan temin olunan tuzlar kullanılmaktadır. Ham derilerin konservasyonunda tuz kimyasalı yanında bazı bakteriler de ithal olunmaktadır. Deri üretiminde kullanılan kireç, deri fabrikalarında su ile söndürülerek kullanılır. Zaç yağı (sülfat asit) da yerli üretimlerle karşılanır. Sama işleminde yüzyıllar boyunca köpek veya güvercin pisliği kullanılırdı. 1940'lı yıllarda bunların yerine sentetik enzimler olarak oropon ithal olunmaya başlanmış ve bilhare yerli üretime geçilmiştir. Yapraksız deri üretiminde, deri üstünde bulunan yapak ve kılların uzaklaştırılması için kullanılan zırnık (sodyum sülfür) kimyasalları üretimi Otuzbir Kimya Sanayi tarafından üretilmeye başlanmış ise de son yıllarda İş Bankası Mersin Soda Fabrikası'nda bikromat kimyasallarının yan ürünü olarak ortaya çıkan sodyum sülfat kimyasalların redüksüyonu ile yeterince üretilmekte, hatta ihracatı da yapılmaktadır. Dericilikte meşe palamudu kozalakları, çam kabuğu, sumak, mazı gibi bitkisel tanenler ya öğütülerek veya ekstrakte olunarak bitkisel tanenler olarak kullanılmakta ve yerli ürünlerle karşılanmaktadır. Mimoza, kebrako gibi bitkisel tanen özleri (ekstraktları) ise ithal olunmaktadır. Son yıllarda çok çeşitli özellikler taşıyan sentetik tanenlerin bir kısmı yerli olarak üretiliyor ise de genelde büyük kısmı ithalat yoluyla karşılanmaktadır.¹⁴

¹⁴ y.a.g.e, s.298

Kromlu debagatte kullanılan bikromat ve diğer krom bileşikler, İş bankası Mersin Soda fabrikası tarafından üretilene kadar ithal edilmiştir. Hatta son dönemlerde bu kimyasalları yurtdışına ihraç edilmekte, kalitesi ve üretim miktarıyla ihtiyaçlara cevap verebilmektedir.

Dericikte kullanılan birçok yağ ise ülkemizde kurulan Henkel firması tarafından karşılanmaktadır. Bu firma, Türk deri üreticilerinin Tuzla'ya taşınmasından sonra bu bölgede büyük bir deri laboratuvarı kurmuş, araştırmalarını burada gerçekleştirmiş ve elde ettikler ürünlerle Türk dericiliğinin gelişimine büyük katkılar sağlamıştır.

Ege Bölgesi'nde ise deri sektörüne büyük katkılar sağlayan firmalar arasında Turkuaz Verbo ve Bursa'da bulunan Burbo boya firmalarını saymak mümkündür. Bu firmalar deri kimyasalları, deri boya ve deri yardımcı kimyasalları üreterek Türk deri sektörüne hizmet vermektedir.

II. BÖLÜM

DERİ GİYSİLERİN DÜNYA MODA PLATFORMUNDA VAR OLMA SÜRECİ VE DERİ GİYSİ TASARIMLARINA YANSIYAN GELİŞMELER

Deri, malzeme olarak ilk çağlardan başlayarak, günümüze kadar büyük değişim ve gelişim göstermiştir. Deri; toplumların yaşam koşullarına bağlı olarak, üretim, biçim, sembolik anlam ve tasarım açısından büyük farklılıklara sahip olmuştur. Gelişen teknoloji, iletişim koşulları, ve dünyanın birçok yerinde gerçekleşen sosyo-kültürel olaylar deri giysileri, moda olgusuna dahil etmiştir.

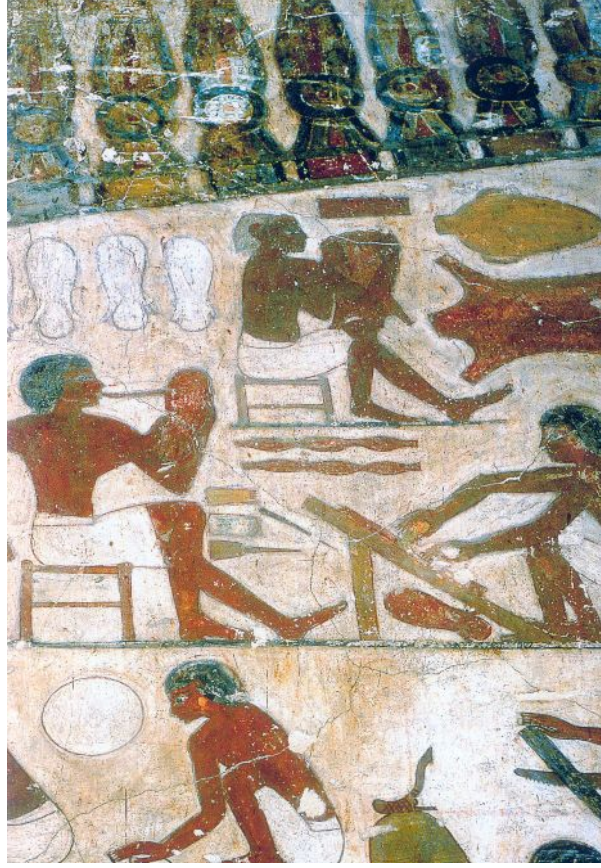
II.1. KÜLTÜREL FARKLILIKLARIN DERİ, DERİ GİYSİ VE KULLANIM ALANLARINA ETKİSİ

Mısırlı esnaflar tabaklama tekniklerinin, mineral yapılı, bitkisel yapılı ve yağ yapılı tüm çeşitleriyle tanışmışlardır. Doymamış yağ asidi bakımından zengin olan susam yağı, derilerin korunması için Suriye'den ithal edilmekteydi. Deri, tekstile oranla daha mukavemetli olup daha uzun süre kullanılabilirliğinden dolayı günlük yaşamın tüm alanlarına yayıldığına dair kanıtlar vardır.

Mısır'da bazı işçilerin mezarları, derileri işleyen insan sahnelerini göstermektedir. Tutmosis III ve onun başarısına hizmet eden Rekhmire'in mezarı bu konuda örnek teşkil etmektedir. Çok sayıda farklı nesnelerin tasvirinde derinin kullanımı dikkat çekicidir.

Din görevlilerinin de bir omuzdan geçen atkı türünde giysiler kullandıkları, yine eldeki kaynaklardan öğrenilmektedir. Törenlerde ise artık resmi üniforma haline gelen leopar postu, günlük giysilerin üzerine; bir kol altından geçirildikten sonra karşı omuz üzerinde tutturulacak şekilde vücuda dolanarak giyilmiştir. Leoparın baş ve kuyruk kısmı mutlaka aşağıya sarkıtılmış olarak kullanılır...¹⁵

¹⁵ Suhandan Özay, **Eski Mısır Tekstil ve Giysi Tarihine Giriş**, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, İzmir, 1996, s.51

Resim 4: Deri ayakkabı üreten işçilerin (15.yy)

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.15

Eski Mısır'da deri giysiler daha çok askeri üniformalarda ve dinsel törenlerde din görevlilerince kullanılmıştır. Askeri Üniformalarının II. Ramses ve sonrası firavunlar tarafından giyildiği bilinmektedir. Bu giysiler şeritler halinde kullanılan deri ve astarlanmış bir keten üst giysiden oluşmaktadır. Belde kullandıkları kuşakları renkli buffalo postundan yapılmış deri önlük ile süslemişlerdir. Deriler genelde küçük kare veya seyrek şekilde yerleştirilmiş dairesel formda delinerek kullanılmıştır.

M.Ö. 5.yy,18. Hanedanlık'a ait deriden yapılmış önlükler, genellikle net şekiller içerir. İncelik ve işçilik kalitesinin yüksekliği, bu yeleklerin askeri amaçlar için giyildiği görüşüne şüphe düşürmüştür. Üzerinde gösterişli desenleri olan bu giysilerin iki örneği İngiltere'de, diğer ikisi Boston'da sergilenmektedir. 1902 yılında Carter tarafından, Meihpereri'nin mezarında boyalı bir kutu içinde bulunan giysiler; Büyük olasılıkla krallar vadisine gömülen Meihpereri'ye, III. Tutmosis'in çocukluk arkadaşı

ve sırdaşına aittir. Geyik derisine açılmış küçük kareler, kullanım işaretleri olarak yorumlanmaktadır. Düz deri kalça üzerine oturtulmuş, altına cildi korusun diye bir keten kumaş yerleştirilmiş ve belde bağlanarak kullanılmıştır. Meherperi'nin bu giysisinde yuvarlak kısım bacaklar arasından geçirilerek önde, bel hizasında bağlanmıştır¹⁶

Mısırlılar genelde çıplak ayakla gezmişlerdir. Sandalet tasarımları son derece sadeleştirilmiştir. Tutankhamon'un mezarında bulunan sandaletlerde renkli derilerin kullanıldığı görülmüştür. Bir Mısır bilimcisi olan Christiane Desroches Noblecourt sandaletlerin zafer ve koruma ile özdeşleştiğini ileri sürmüştür.

Deri, tarih içerisinde hava şartlarına karşı ideal bir malzeme olması dışında, mukavemeti sebebiyle de çok tercih edilir olmasını sağlamıştır. Kalınlığı sayesinde hem oklara hem de kılıçlara karşı etkili olmuştur.

Eski dönem Kuzey Afrika ülkelerinde tabaklanmış deriler, ölümlerin ve yaşayanların dünyalarını bağışladığına ve ruhları ile donatıldığına inanılmış, yeniden doğuşun sembolü olmuştur. Hindistan'da ise "deri tabaklama, deriyle çalışma, birini kirlettiği için kirli ve saf olmayan" olarak nitelendirilmiş ve en alt sınıf olan işçi sınıfının görevi olmuştur. Yunan Papazları, peygamberlik rüyalarını tetiklediğini düşündükleri derilerde uyumuşlardır. Kuzey Cezayir'in dağlık kıyı bölgesi olan Kabıyla'da "Aid el Kebir" (Kurban Bayramı) mevsimi boyunca, ailenin en büyüğü, en son doğan çocuğunu, aile kabilesine kabulünü göstermek için, yeni kurban edilmiş koyun derisine sarmıştır.

Mısır, Mezopotamya ve Çin'de yapılan en eski deriler 8000 yıllık geçmişe sahiptir. Mısırlılar, Babiller, Asurlar, İbraniler, Yunanlılar ve Romalılar deri işlemeciliğinde gerekli aletleri geliştirmişlerdir. M.Ö. 2000 yıllarında at yetiştiricileri, yün ve deri kırpan ilk kişiler olmuştur. Eski Roma'da diğer pek çok kültürde olduğu gibi deri tabakçıları küçümsenmiş, ancak daha sonraları tabaklanmış derilerin nadiren bulunan malzemeler olması, bu konuyla ilgilenen kişilerin statülerinin artmasına neden olmuştur.

Deri, bazı toplumlarda statü göstergesi olmuştur. Yunanlıların ve Romalıların tüylü postları tercih etmelerinin sebebi; marjinal bir statünün ve vahşiliğin göstergesi olmasından ileri gelmiştir. Keltler ise kendilerini uzun tüylü koyun postların sararak

¹⁶ y.a.g.e, s.63

düşmanlarını görüntüleriyle de etkileyerek korkutmayı planlamıştır. Bunun tam tersine orta çağda kürk giymek, özellikle mahkemelerin statüsünü sembolize etmiştir. Ortaçağ'da ordu mensupları deri üzerine yerleştirilmiş metal üniformalarla korunmuşlardır.

Resim 5: Yere çakılmış deriyi tüylerinden arındırma işlemi, Amerikan yerlilerinde, kadınların görevidir.

Kaynak: Carrie A. Lyford, **Quill and Beadwork of the Western Sioux**, Johnson Publishing Company, New York, 1997, s.35

Yerli Amerikan geleneğinde avlanma işlemi erkekler tarafından yapılırken, postları ve derileri hazırlamak ise kadınların görevidir. Hayvanlardan yüzülen deri, yere çakılan kazıklarla gerilerek, üstündeki kıllardan ve et parçacıklarından arındırılmıştır. Bazı karışımlar ile kaplanıp yumurta akı ile yumuşatıldıktan sonra bitkilere ve sıcak suya daldırılmış en son olarak da kurumaya bırakılmışlardır.

Kalın ve ağır postlar daha çok, kadınlar tarafından dikilmiş, erkekler tarafından da boyanarak battaniye haline getirilmiştir. Kalın deriler çarık tabanı, koruyucu hırka ve kalkanlar için ayrılmıştır. Geyik postlarının çeşitli türleri ise elbise, savaş gömleği, pipo kutusu ve beşik gibi ürünlerde kullanılmıştır. Kuzey Amerika'da kadınlar keçi veya geyik derisinden yapılmış uzun elbiseler giymişlerdir. Bebekler daha yumuşak derilerle sarılırken, daha büyük çocuklara ise yetişkinlerin giydiği giysilerin küçük varyasyonlarını uygulanmıştır. Bayramlar ve önemli kabile olayları

için yerliler, çok renkli deri kostümler giyerek, uzun tüylü başlıklar takmışlardır. Bunları süslemek için ise kirpi oklarını tercih etmişlerdir.

Renkli boncuklar, deri püsküller, doğada buldukları çeşitli doğal lifler, hayvanlardan elde ettikleri uzun tüylü postlar ve renkli iplikler, amerikan yerlilerinin giysilerini süslemekte kullandıkları temel malzemelerdir. Çeşitli anlamlar yükledikleri geometrik şekilleri, bu malzemeleri kullanarak giysilerinin üzerine yerleştirmişlerdir.

Resim 6: Amerikan yerlilerinin kullandığı deri giysiler rahat hareket etmeyi sağlayacak şekilde bol kesimlidir. Giysiler; püskül, renkli boncuk, doğal lif ve metal aksesuarlarla süslenmiştir.

Kaynak: Judy Thompson, **From The Land**, Canadian Museum of Civilization, Canada, 1994, s.22

Deriyi boyamak için genelde bitkileri ve vücutlarına dövme yaptıkları mineral boyaları kullanan yerliler, ağırlıklı olarak kırmızı ve sarı renklerini elde etmek için deniz kabuklularını, balık yumurtalarını ve kuş yumurtalarını kullanmışlardır. 19. yy sonlarına kadar, Amerikan yerlileri yaşamlarındaki önemli olayları ve büyümlü görüntüleri kıyafetlerine tasvir etmişlerdir. Erkekler daha çok av sahnelerini ve

hayvan figürlerini tasvir eden giysiler kullanırken, kadınlar kendi giysilerine daha çok geometrik desenleri uyarlamıştır.

Resim 7: Metal aksesuarlar ve püsküllerle süslenmiş yerli giysisinden detay...

Kaynak: Judy Thompson, **From The Land**, Canadian Museum of Civilization, Canada, 1994, s.66

II.2. DERİ GİYSİLERİN MODA OLGUSUNDAKİ YERİNİ ALMASINDA ETKEN OLAN SOSYO- KÜLTÜREL OLAYLAR

Derinin işlenmesinde ve üretiminde bilgisini geliştiren insanoğlu, deriyi daha çok iş kollarının gelişmesi paralelinde, gereksinimleri doğrultusunda kullanılan bir malzeme olarak benimsemiştir. Deri önceleri giysilerde daha çok sağlam yapısından dolayı tercih edilirken, sonraları gelişen teknoloji ve iletişim araçlarının etkisiyle, kısa sürede geniş kitlelere ulaşmış, estetik kaygıların öne çıktığı moda akımlarının birer parçası olmuştur. Dünyanın farklı merkezlerinde gerçekleşen sosyo-kültürel olaylar da deri giysilerin, çeşitli sembolik anlamlar içermesinde rol almıştır.

II.2.1. Kovboylar ve Deri Giysileri

1950'lerin genç isyanından önce deri giysi, vahşi Batı'nın evcilleşmesi ve Amerikan milletinin oluşumunun sembolü olmuştur. Bu konuda öncülük eden kişilerden biri de Levi Strauss olup, kanvas pantolonlar ile kısa deri ceketler giyerek bir akımın yayılmasında etkili olmuştur. Aynı zamanda gençler, Amerikan yerlilerinin "bison" ve "elk" postlarını keşfetmiş ve sadece giyim stili olarak değil aynı zamanda Ameriken yerlilerinin yaşam tarzlarını da benimsemeye başlamışlardır.

Kovboylar, sık sık at üstünden düştüğü için ve sürekli kalın halatlar kullanarak kendilerini korumak zorunda kalmışlardır. Bu sebeple kot pantolonlarının üstüne kalın deriden yapılmış "chap" giymişlerdir. Keçi, geyik veya at postundan ise eldivenler takmışlardır. Püsküllü ceketler kullanmalarının nedeniyse at üstündeyken hareketleri doğrultusunda püsküllerin sallanması ve görsel bir etki ayartmasıdır.

Deri kovboy kıyafetleri bölgelere göre farklılık göstermektedir. Kuzey Amerika'da eldivenler, kürk ile işlenirdi. Bazı chapler düz iken "Teksas Bacağı" diye adlandırılanlar, kolay çıkarılabilsin diye daha geniş üretilirdi. Tabancalarını koymak için meşinden yapılmış tabancalıklar bele bir kemer yardımı ile takılıyordu. Vahşi Batı'nın efsanevi figürlerinin çoğu deri giysinin tarihinde önemli bir yere sahiptir.

Resim 8: Kovboyların kot pantolon üzerine giydikleri “chap” tasarımına bir örnek.

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.81

Buffalo Bill olarak da bilinen William Frederick Cody, 1869’dan sonra Batı ile Doğu Birleşik Devletlerini bağlayan Kansas Pasifik tren yolunun yapımı sırasında keskin nişancılığı ile ünlü olmuştur. Asker, bison avcısı ve bir oyuncu olarak kovboy giysilerinin yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. “Buffalo Bill Wild West Show” isimli şovu ile yerli Amerikalıların amaçlarının ve doğal kaynakların korunması gerektiğini savunmuştur.¹⁷

¹⁷ Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.83

Resim 9: Deri giysi ve aksesuarlarının donanmış bir kovboy

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.80

II.2.2. Askeri Üniformalarda Deri Kullanımı

Günümüz gardroplarında askeri üniformaların özel bir yeri vardır. Havacılığın gelişmesi, bu alanda çalışan insanları iç sızlatan rüzgardan korunmayı sağlayan yeni malzemelerin kullanımına yöneltmiştir. Buna göre deri ceketler ordular tarafından tüm dünyada kabullenilmiştir. Havacılık öncüleri kendilerini koyun postundan yapılmış uzun kabanlara ve ceketlere sarmışlardır. Fakat bu seçim onların paraşütleri bacaklarının arasına sabitlemelerinde problem yaratmıştır.¹⁸

¹⁸ Anne-Laure Quilleriet; **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.88

Resim 10: Henry Farman, Voisin-Farman isimli çift kanatlı uçağını 13 Ocak 1908 tarihinde 1 km'den fazla uçurmayı başarmıştır.

Kaynak: Nick Napp, **1900'ler Fotoğraflarla 20. Yüzyılın Sosyal Tarihi**, (çeviri: Zeynep Sirer), Literatür Yayıncılık, Almanya, 2005, s.312-313

Resim 11: Pilot Dumesnil'in 1931 yılında kullandığı uçuş kıyafeti. O dönemde kullanılan uçak kokpitlerinin açık olması, pilotların deri giysiler kullanmasına neden olmuştur. Deri giysiler soğuktan koruyucu özelliğinin yanısıra hareket rahatlığından dolayı da tercih edilmiştir.

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.89

Alman Ordusu I. Dünya Savaşı sırasında pilotlar için özel tasarlanmış deri giysilerini tanıtarak yeni bir stilin başlamasına sebep olmuştur. Bu giysilerin özelliği, büyük kürk yakaların kullanılması ve bele oturan, kol ve etek uçlarında darlaştırılmaya ve gevşetilmeye yarayan aksesuarların bulunmasıdır. Bu sayede Alman savaş gücü mensupları, totaliter ideolojinin hizmetindeki gücün sembolü haline gelmiştir.

1920'lerden önce, Birleşmiş Devletler Kolordusu -75 C kadar düşen ısılarla mücadele için ısıtılabilen üniformalar keşfetmişlerdir. Bunlar uçağın arkasındaki bir prize bağlanmakta idi. Ayrıca uzmanlar hafif ve fonksiyonel A1 ceketini denilen koyun derisinden yapılmış deri giysiyi geliştirmişlerdir. Bu ceketler 1927'den itibaren pek çok pilot tarafından tercih edilmiştir. Charles Lindbergh A1 ceketini, Atlantik boyunca yaptığı ilk yalnız uçuşta giymiştir. Uçuş yarışlarında pilotların ceketlerini beyaz gömlek giyerek ve kravat takarak kullandıkları bilinmektedir.

Resim 12: Amerikan Ordusunda kullanılmış olan A-2 uçuş montu (1942)

Kaynak: <http://historypreservation.com/hpassociates/vintage.php>, 29-05-2006

Deri giysilerin bir diğeri önemli de fermuarın ilk kez icat edilip 1928'de A1 ceketlerinde kullanılmış olmasıdır. II Dünya Savaşı öncesinde Amerika Hükümeti 200.000 fermuar sipariş etmiştir. Efsanevi A2 uçuş ceketleri ise, Hava Kolordu Laboratuvarı'nda Eylül 1930'da tasarlanmıştır. Uçuş Ceketleri basınç farklılıklarına ve mevsim özelliklerine göre üretilmiştir. Sert ve fonksiyonel A2 ceketleri Kahverengi at postlarından elde edilmiştir. Ordunun bu ceketlerden çok memnun kalması üzerine 1935 – 1944 yılları arasında 200.000 A2 ceket daha Birleşik Devletler'de üretilmiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı'nda A2 ceketler, kahramanlık sembolü olmuştur.

Resim 13: Amerikan Ordusu, A-2 uçuş montularının gelişmiş şekli olan B-3 uçuş montlarını kullanmıştır

Kaynak: <http://historypreservation.com/hpassociates/vintage.php>, 29-05-2006

1934'te "Bombacı Ceket" ismi verilen yeni deri ceketler Amerikan Ordusu tarafından kabul edilmiştir. Tasarımlarını Malcolm C. Grox'un yaptığı bu ceketler, derinin iç kısmının dışarıda kullanılmasıyla elde edilmiştir. Malcolm C. Grox ordu doktoru olup kendisi de eski ceket tasarımlarını denemiş ve bunun üzerine yeni ceketleri tasarlamıştır. Ceket boylarını kısaltarak hareket rahatlığını sağlamıştır. Savaş boyunca General George S. Patton da bu ceketlerden kullanmıştır.

Bu ceketler 13 saat gibi rekor sayılabilecek, uzun süren uçuşların gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. En uzun uçuşu yapan Elinor Smith

gibi, ilk bayan havacılık mensubu olan Amelia Earhart da bu ceketlerden kullanmıştır.

Amerikan Hava Kuvvetleri'nde 1943'tan sonra çok fazla hemşire ve pilot çalışmaya başlamıştır. Dolayısıyla deri giysilerin çeşitleri artırılmış ve daha da rahat kullanabilme özellikleri kazandırılmıştır. Virginia tütünü, naylon çoraplar, ciklet ve deri ceketler dönemin ikonik sembolleri olmuştur. Fakat gelişen teknolojiye paralel olarak üretilen yeni kumaşlar derinin yerini almaya başlamıştır. Vietnam Savaşları sırasında ceketlerde pamuklu, naylon ve yapay maddelerden üretilmiş kumaşlar kullanılmaya başlanmıştır. Amerikan Hava Kuvvetlerinin üniformalarda deriyi tekrar kullanmaya başlaması 1980'lerde gerçekleşmiştir.¹⁹

Orduda deri üniformaların giderek daha çok kullanılması, toplum içinde de etkisini göstermiştir. Kişilerin kahramanlık sembolü olan deri ceketleri kullanma isteği, üretici firmaları harekete geçirmiş, pilotların kullandığı deri ceketlerin benzerleri hızla sokaklarda giyilir hale gelmiştir. "XIX. Yüzyılda yeni üniforma türleri ve mesleki giysiler, yok olan geleneksel giysi biçimlerinin yerini aldıkça giysilerin bu yönü giderek belirginleşir."²⁰

Amerikan vatanseverliği nedeniyle, Hollywood starlarının çoğu, pilotuğun kahramanlığını içeren 60 filmde uçuş ceketlerini giymişlerdir. Örneğin; Clark Gable ve Spencer Tracy, Test Pilot'da (1938); Erol Flynn, Dive Bomber'da (1941); John Wayne, Flying Tigers'da (1942); Gregory Peck, Twelve O'clock'da (1949) ve Steve Mc Queen, The War Lover'da (1962) deri ceket giymiştir. Tom Cruise 'u star yapan "The Rights Stuff" ve "Top Gun" filmleri de kahraman pilot imajının solmayacağını göstermektedir.

¹⁹ Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.98

²⁰ Diana Crane, **Fashion and Its Social Agendas Class, Gender and Identity in Clothing / Moda ve Gündemleri** (çeviren: Özge Çelik), Ayrıntı yayınları, 2003, İstanbul, s.93

Resim 14: 1938 yılında Victor Fleming tarafından yönetilen “Test Pilot” isimli sinema filminden bir kare. Filmde Spencer Tracy, Myrna Loy ve Clark Gable başrolleri paylaşmıştır.

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.112

II.2.3. Motorcular ve Asiliğin Sembolü Deri Ceketler

Norton, Triumph, Vincent gibi efsanevi motor yapımcıları, 20 yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Motorlu taşıtların ortaya çıkmasıyla karışan trafik, bazı kişileri rahatsız etmiş bu da iki tekerlekli motorların üretilmesine sebep olmuştur. Motosiklet ilk piyasaya çıktığında bunları kullanan kişiler üstlerine önceleri takım elbise giymişlerdir. Daha sonra, rüzgar ve soğuktan korunmak için deri ceket kullanmaya başlamışlardır. Kullanılan bu ilk deri ceketler, kahverengi olup at derisinden üretilmişlerdir. Beli kemerli ve uzun paltolar şeklinde tasarlanmış olan bu ürünler uzun eldivenlerle birlikte kullanılmıştır. Zamanla motor kullanıcılarının sayısında artış olması, yeni bir sektörün doğmasını sağlamıştır. Motor malzemeleri, aksesuarlar ve motorculara özel deri giysiler satan işyerleri Amerika'nın değişik şehirlerinde her gecen çoğalmıştır.

Resim 15: Motorlu araç kullanıcıları için ürün satan “Loewe” mağazası 1892’de Madrid’de açılmıştır.

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.126,127

Zamanla motor kullanan kişiler, binici deri pantolonları, botları ve arkasında şahin resmi bulunan deri ceketleriyle, asiliğin ve isyanın sembolü olmuşlardır. Motorcu çetelerin artması Temmuz 1947’de bazı Amerikan vatandaşlarınca protesto edilmiştir. Deri giysileri “motorcu çetelerin uniformaları” olarak gördüklerinden bunları kullanmama kararı almışlardır. Uzun bir süre kot pantolon ve deri ceketler gözden düşmüş, tekrar popüler olmaları uzun zaman almıştır.²¹

Motor kullanıcıları, ilk başlarda pilotların kullandığı yumuşak deriden yapılmış kulakları örten ve çenenin altından bağlanan başlıklar kullanmışlardır. 1950’lerde Harley Davidson ve Buco firmaları, olası bir kaza sırasında başı koruyacak, sert materyallerden yapılmış başlıklar üretmiş ve bunları kataloglarında tanıtmıştır.

²¹ Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.150

Resim 16: Motor kullanıcıları için tasarlanmış deri aksesuarlar.

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.155

İki tekerlekli araç kullanıcılarının temel ihtiyacı, deri pantolonlar ve özel dizlikler olmuştur. Çünkü bunlar, sıçrayan sudan, çamurdan ve motordan akan yağlardan koruma özelliğine sahiptir. 1940'larda dizlikler gözden düşmüş, bunların yerini ağır derilerden yapılmış yüksek botlar almıştır. Çok soğuk havalarda ise motorcular, yakalarında kürk kullanılmış olan "Grizzly" adı verilen deri ceketler kullanmışlardır.

İngiltere'de Dunhill ve Harrods gibi kuruluşlar ile sadece motorculara hitap eden özel giysiler bulunan mağazalar konusunda öncülük etmiştir. 1899 yılında "Lewis Taylor & Sons" adıyla açılan mağaza spor deri ceketleriyle; "Barbour" ve "Belstaff" isimli markalar, pamuklu kumaştan yapılmış, su geçirmeyen giysileriyle;

“Black Price” markası ise yine özel tasarımı olan deri motorcu ceketleriyle popüler olmuşlardır. Hazırladıkları özel koleksiyonlar sadece motorcuların değil, herkesin sahip olmak istediği bir giyim anlayışına öncülük etmiştir.²²

Blue Jean’in babası kabul edilen Levi Strauss 1930’dan 1970’lere kadar işçiler ve polisler için özel deri ceketler üretmiştir. At derisinden yapılan ve Harley Davidson’un “en başarılı” ceketini kabul edilen “The Cycle Champ” ilk defa 1947’de üretilmiş ve günümüzde hala bayan motorcular için üretimine devam edilmektedir. Özellikle 1956’da Elvis Presley giydiğinde çok popüler olmuştur. 1960’lardan itibaren motor yarışlarının sayısı artmış ve üreticiler de medyanın ilgisi ile daha da yaratıcı olmaya başlamışlardır.

Resim 17: Deri giysisi ile katıldığı bir televizyon programında Brigitte Bardot.

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.151

²² Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.153

1950'lerde motor çeteleri tarafından giyilen siyah deri ceketler, asilik ve sıra dışılıkla özdeşleştirilmişlerdir. Tüketici topluma karşı isyan eden gençler bu giysileri üniforma olarak benimsemişlerdir. Metal aksesuarların yanında çeşitli slogan ve resim içeren armalarla desteklenmiş olan siyah binici ceketleri, sokak çeteleri ve holiganlarla bağdaştırıldığı için okullarda giyilmesi uzun yıllar yasaklanmıştır. Sokak sinemasının kahramanlarından olan Dennis Hopper ve Peter Fonda da arkası Amerikan Bayrağı ile süslenmiş olan deri ceketler ve siyah deri pantolonlar kullanarak, bu akımın yayılmasında etili olmuşlardır.

Resim 18: Güney Dakota sokaklarında Hells Angels Çetesi.

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.152

Resim 19: 8.000 adet peçin çivisi ve çeşitli aksesuarlarla süslenmiş deri ceket, Alman James Schröder tarafından tasarlanmıştır.

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.162

Kot ve t-shirt gibi 20. yüzyılın başını ve sonunu gören bir diğer giysi de “Schott Perfecto” İsmi verilen binici ceketleridir. Rus asıllı Schott kardeşler önce küçük bir atölyeyle başladıkları işe, 1928’de Güney Amboy ve New Jersey’de açtıkları mağazalarla devam etmişlerdir. O güne kadar görülmemiş özellikle detayları olan, at derisi kullanarak tasarladıkları “perfecto” isimli ceket, uygulanan fiyat politikaları (5.5 Dolar) sayesinde de büyük ilgi görmüştür. Deri ceketler arasında perfecto kadar ilgi gören bir diğeri ise, Amerikan Hava Kuvvetlerince tasarlananlardır. Perfecto modeli, Buco’dan Lewis’a kadar birçok büyük deri üreticileri tarafından esin kaynağı olarak kabul edilmiştir. Perfecto ceketler “fermuarlı” ilk ceket olma özelliği taşımaktadır.²³

²³ Anne-Laure Quilleriet, *The Leather Book* Assouline Publishing, USA, 2004, s.176

Resim 20: 20. yy'ın başlarında büyük ilgi görmüş olan "Perfecto" isimli deri ceket.

Kaynak: <http://www.totallycool.net/Perfecto.html>, 01.06.2006

"Perfecto" 1970'lerde moda tasarımcıları tarafından ele alınarak, asi gençlerle motorcularınkinden daha farklı bir amaç için tekrar yapılandırılmıştır. Perfectolar, gece kulüplerinde ve çeşitli partilerde mini etek ve dar belli pantolonlarla kullanılmaya başlanınca "lüks" olarak kabul edilebilecek bir ifade kazanmıştır. 1985 - 1990 yılları arasında Schott firmasının sadece Fransa'da sattığı Perfecto'ların sayısı 30.000 dir. Gianni Versace, Vivienne Westwood, Jean Paul Gaultier, Claude Montana, Karl Lagerfeld, Dolce & Gabbana gibi tasarımcılar bu temanın farklı alternatiflerine koleksiyonlarında yer vermişlerdir.

Resim 21: John Galliano'nun Dior Moda Evi için yeniden yorumladığı Perfecto. 2003-2004 sonbahar-kış koleksiyonu

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.179

II.2.4. Punk Akımı ve Siyah Deri Ceketler

1970'lerde cinsiyet ayrımını ve cinsiyetin giysilerle kodlanmasına karşı bir başkaldırı niteliği taşıyan punk akımı ortaya çıkmıştır. Dawid Bowie sahne kostümlerinde ve medya karşısında metal çivilerle süslenmiş siyah deri mont, yırtık blue jean ve çeşitli sloganlar içeren t-shirtler giyerek bu konuda öncülük etmiştir. Yine sıra dışı renkli peruklarla birlikte yaptığı yüz makyajıyla çok konuşulmuş ve kısa sürede bu akımın yayılmasında etkili olmuştur.

Resim 22: Punk akımında siyah deri ceketler, asiliğin önemli bir sembolü olmuştur.

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.202

Punk, popüler kültür ile moda ve ergen altkültürler arasında gelişen karmaşık ilişkiyi örnekler. Gençler üzerinde oldukça başarılı ve kışkırtıcı bir film olan İngiliz yapımı *A Clockwork Orange*, 1970'lerin başlarında bilimkurguyla ilişkili imgeleri ve daha sonra punkla bütünleşecek bir görünüşü popülerleştirir. 1970'lerin başlarında İngiliz toplumunun işçi sınıfında yarattığı hayal kırıklığını fırsat bilen tasarımcı Vivienne Westwood ve müzik piyasasından bir işadamı olan Malcolm McLaren, yeni belirmeye başlayan bir sokak tarzının öğelerini punk müzikle ilişkili, oldukça isyankar bir kostümle ifade ederler. Bu kostüm kısmen son yirmi yılda evrilen giysilerin- siyah motosiklet ceketleri, tişört ve blucin- görsel diline dayanır. Yalnız çivili ceketler, çivili kemerler, küpe ve yüz süslemeleri olarak kullanılan çengelli iğneler, yırtık ya da şekli bozulmuş blucinler, çoğunlukla parlak ve doğal olmayan renklerde özgün bir saç şekli gibi yeni öğeleri de bünyesine alır.²⁴

Bu tarzın kısa sürede bu kadar ilgi çekmesi lüks üretimler yapan moda tasarımcılarını da etkilemiştir. Punk akımına karşı ilgisiz kalamayan tasarımcılar koleksiyonlarında düşük fiyatlarla sundukları punk stilinde

²⁴ Diana Crane, **Fashion and Its Social Agendas Class, Gender and Identity in Clothing / Moda ve Gündemleri** (çeviren: Özge Çelik), Ayrıntı yayınları, 2003, İstanbul, s.243

ürünlere yer vermişlerdir. 1980'lere gelindiğinde asiliğin, ihlalciliğin sembolü olan rock grupları, Punk stiline önemini yitirmesine sebep olmuştur.

Resim 23: Punkçılar giyim kuşamları kadar saç şekilleri ve makyajlarıyla da sıra dışı bir görünüm sergilemişlerdir.

Kaynak: Nick Napp, **1980'ler Fotoğraflarla 20 Yüzyılın Sosyal Tarihi** (çeviri: Banu Karaçam), Literatür Yayıncılık, İstanbul 2005, s.276

II.2.5. Deri Giysiler İçinde Sahne ve Sinema Starları

Deri giysileri moda dünyasında vazgeçilmez kılan sebeplerin başında, sinema filmlerinde ve sahnelerde ünlü isimlerin yoğun bir şekilde kullanmalarıdır. Gençlerin bu kişiler gibi olma ve görünme isteği deri ürünlerin satışını tetiklemiştir. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında, basında çıkan magazin haberleri ve televizyon programları adeta deri giysi propagandalarına dönüşmüştür. Deri giysiler bu ünlü kişilerin de günlük hayatlarının birer parçası olmuştur.

Resim 24: Ünlü aktör Marlon Brando'nun oynadığı "The Wild One" isimli filmin afişi. Afişte Marlon Brando'nun deri ceketli fotoğrafı yer almaktadır.

Kaynak: Andrew Tucker & Tamsin Kingswell, **Fashion- a Crash Course**, Watson- Guptill Publications, New York, 2000, s.76

Rock ve popüler müzikte önemli bir yeri olan siyah deri giysiler, sahne sanatçılarının hayranlarıyla arasında bir köprü vazifesi görmüştür. Gene Vincent'ı rock dünyasında en üst seviyeye taşıyan özelliklerinden biri de sahnede giydiği siyah deri giysilerle seyircisini kendisine bağlamasıdır.

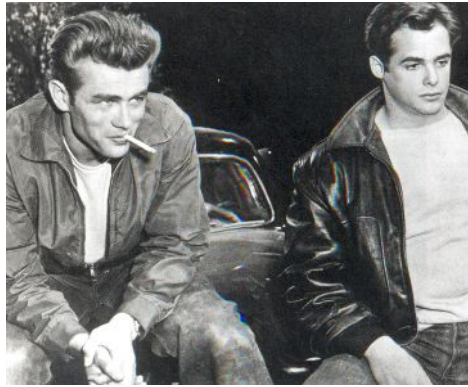
1968'de Elvis Presley, NBC televizyonundaki bir programda siyah deri giysiler giyerek derinin tekrar gündeme gelmesini sağlamıştır. Jim Morrison ise deri pantolonlarını neredeyse hiç üzerinden çıkarmayarak deriye adeta ikinci ten özelliği kazandırmıştır. "The Doors" grubunun bu karizmatik solisti, derinin romantizmini, uzun kıvrıkcık saçları ve açık yakalı gömleleriyle birleştirerek rock hareketinin bir sembolü olmuştur.

Resim 25: Elvis Presley deri giysilerden oluşturduğu sahne kostümü ve yine deriden yapılmış güç sembolü olan bileklikleriyle.

Kaynak: Anne-Laure Quilleriet, **The Leather Book**, Assouline Publishing, USA, 2004, s.181

James Dean, 1955’de “Rebel Without a Cause” filmindeki rolüne Los Angeles’daki gençlerle görüşerek hazırlandığını belirtmiştir. Filmde Dean’in rakibi; deri ceketinin kolu, arabanın koluna takıldığı için ölmüştür. Dean’ in kendisi de film gösterime girmeden 4 gün önce Porche marka arabasıyla kaza yapıp ölmüştür.

Resim 26: ” Rebel without a Cause/ Asi Gençlik” filminde James Dean ve Corey Allen. (1955)

Kaynak: Nick Napp, **1950’ler Fotoğraflarla 20. Yüzyılın Sosyal Tarihi**, (çeviri: Mine Haksal), Literatür Yayıncılık, Almanya, 2005, s.160

Perfecto ceketlerin de bütün dünyada popüler olmasında, yine sahne ve sinema dünyasının ünlüleri etkili olmuştur. Elvis Presley'den Bruce Springsteen'e ve The Clash'e kadar birçok rock starı, sahne kıyafeti olarak perfectoyu seçmiştir.

Deri giysiler dönem dönem önemini kaybetmişse de teknolojik gelişimler paralel olarak farklı zamanlarda ve şekillerde yeniden ele alınarak yorumlanmış, bunların tanıtımları en iyi şekilde yine ünlü isimlerce lanse edilmiştir. Geniş kitlelere ulaşmanın en kolay yolu olarak kabul edilen bu yöntem günümüzde de en iyi reklam aracı olarak kullanılmaktadır.

Resim 27: Mutantları konu alan “X-Men: The Last Stand” filminde deri kostümler.(2006)
Kaynak: Hürriyet Gazetesi Cuma Eki, **Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.**, İstanbul,
26 Mayıs 2006, s.10

II.3. DESIGNER MARKALARININ KOLEKSİYONLARINDA DERİ GİYSİ TASARIMLARI VE FARKLI YAKLAŞIMLAR

Deri giysiler tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde önceleri, sağlam yapısı, işlevselliği ve sembolik değerlerinden dolayı kullanılmıştır. Deri giysilerin formları, renkleri, çeşitleri, ve süslemelerinde daha çok geleneksel çizgilere bağlı kalmıştır. Deri giysilerin moda alanında estetik kaygılarla yer edinmesi oldukça uzun bir süre almıştır.

Deri, malzeme olarak genellikle ayakkabı, çanta, kemer gibi aksesuar ürünlerinde kullanılırken, özellikle 1960'lı ve 70'li yıllarda İtalyan hazır giyim tasarımcıları, deri üreticilerini giysilik deri üretmeleri konusunda yönlendirmişlerdir. Renk, doku, incelik ve ağırlık bakımından giysilerde kullanılabilme özelliği kazanan deri; sürekli yeni arayışlar içerisinde olan moda giyim endüstrisinde özgün tasarımların ortaya çıkmasında büyük rol oynamıştır. Derinin moda giyim tasarımlarında kullanılmaya devam etmesi ve gelişmesi için deri üreticileri çalışmalarını günümüzde dahi sürdürmekte ve çok çeşitli örnekler sunmaktadırlar.

Resim 28: Roberto Cavalli 2005-2006 sonbahar-kış koleksiyonu...

Kaynak: **Collezioni Accessori Dergisi**, Logos Publishing Srl, İtalya, Yıl: 2005

Sayı:40, s.37

Derinin bu denli gelişimi ve moda giyim endüstrisinde rahatça kullanılabilir olması birçok Designer markasını harekete geçirmiştir. Hazırladıkları koleksiyonlarda deri tasarımlara yoğun bir şekilde yer vermişlerdir. Özellikle 2000 yılı sonrasında deri ürünlerin, öne çıktığı koleksiyon örneklerinin sayısı oldukça fazladır. Paris, Milano, Londra ve New York gibi moda merkezlerinde gerçekleşen defileler, tüm moda kuruluşlarına yön vermiştir. Gucci, Gianfranco Ferre, Karl Lagerfeld, Prada, Dolce & Gabbana, Givenchy, Calvin Klein, Ralph Lauren, Versace

gibi büyük markalar bu konuda öncülük etmiş, deri koleksiyonları tüm dünya da büyük ilgi uyandırmıştır.

Tasarımcılığını Tom Ford'un yaptığı Gucci, 1999-2000 sonbahar-kış koleksiyonu ile büyük sükse yapmıştır. Firma olarak yürüttükleri başarılı reklam kampanyalarının bu başarıda etkisi büyük olmuştur. Bu koleksiyonda yoğun bir şekilde yer verilen deri giysi tasarımları, modern bir şekilde yorumlanmıştır. Bayan silüetini vurgulayan giysilerde gül, fiyonk, dantel ve drape gibi romantik unsurlar kullanılmıştır. Beyaz, krem, siyah, koyu yeşil gibi renkler koleksiyonun ana renkleridir. İpek kadife, krep şifon gibi tekstillerin yanında deri kullanımı da dikkat çekmektedir. Büyük yakalar, omuzları geniş gösteren kürkler, bel inceliğini vurgulayan korse kemerler, diz üstüne uzanan ince ökçeli uzun çizmeler koleksiyonun ana hatlarını belirlemektedir.

Resim 29: Gucci 1999-2000 sonbahar-kış koleksiyonu...

Kaynak: **Vogue Dergisi**, Conde Nast Publications, USA, September 1999, s.178

Resim 30: Gucci 1999-2000 sonbahar-kış koleksiyonu...

Kaynak: **Vogue Dergisi**, Conde Nast Publications, USA, September 1999, s.181

Resim 31: Gucci 1999-2000 sonbahar-kış koleksiyonu...

Kaynak: **Fashion Trends- Forecast Dergisi**, Branche & Business, Almanya,2004,
sayı:60, s. 169

Karl Lagerfeld, 2004-2005 sonbahar-kış koleksiyonunda, neo klasik çizgiler taşıyan bir yaklaşım sergilemiştir. Siyah, gri ve beyaz renklerinin ağırlıklı olduğu koleksiyonda, maskülen detaylar dikkat çekmektedir. Özellikle mont, ceket ve gömlek gibi giysilerde yaka ayakları yüksek yorumlanmıştır. Genel hatlarıyla sade bir görünüm sergileyen koleksiyonda, deri giysilerin kalıp farklılığı dikkat çekicidir. Koleksiyonda deri ürünlerin, tekstil ve kürklerle kombine edildiği örneklere de yer verilmiştir.

Resim 32: Karl Lagerfeld 2004-2005 sonbahar-kış koleksiyonu

Kaynak: **Fashion Trends- Forecast Dergisi**, Branche & Business, Almanya, 2004, sayı:60, s. 142

Givenchy moda evi ise 2004-2005 sonbahar-kış koleksiyonunda, deriyi yan malzemelerle desleklemiştir. Çeşitli trikolar ve kürkler deri giysilerle bütünleştirilmiş, parlak-mat kontrastlığı vurgulanmıştır. Siyah ve kahverenginin tonları koleksiyonun ana renkleridir. Özellikle devrik yakalar büyük ebatlarda yorumlanmış, triko ve kürk gibi yan malzemeler bu bölümlerde renk ve doku bakımından farklılık içermiştir. Metal zincirli deri çantalar ve uzun çizmeler koleksiyonu destekleyen diğer ayrıntılar olmuştur.

Resim 33: Karl Lagerfeld 2004-2005 sonbahar-kış koleksiyonu

Kaynak: **Fashion Trends- Forecast Dergisi**, Branche & Business, Almanya,2004, sayı: 60, s. 39, 164

Derinin dünya moda arenasında yer edinmesi ve Türkiye'nin yüzyıllara dayanan geçmişinden dolayı bir deri merkezi olması, Türk tasarımcıları da etkilemiş, daha çok tekstil kullandıkları koleksiyonlarında deri ürünlere de yer vermelerinde etken olmuştur. Çeşitli trend merkezlerinin verileri doğrultusunda çalışmalar yapmış olan Türk tasarımcılar, dünya standartlarında örnekler sunmaktadır.

Çalışmalarını Viyana merkezli sürdüren ve dünyanın önemli moda haftalarında koleksiyonlarını sergileme şansı yakalamış olan Atıl Kutoğlu, koleksiyonlarında deriye en çok yer veren Türk tasarımcıların başında gelmektedir. Yalın çizgisini her zaman korumayı başarmış olan Atıl Kutoğlu, 2001-2002 sonbahar-kış koleksiyonunda Türk Bayrağı'na ve kırmızı-beyaz renklere yer vermiştir. Daha çok asimetrik kesimlerden oluşan bu koleksiyonda, etek, pantolon şort, elbise gibi deri ürün çeşitliliği göze çarpmaktadır.

Resim 34: Atıl Kutoğlu'nun 2001-2002 sonbahar-kış koleksiyonunda yer alan tasarımlardan örnekler...

Kaynak: **Deri / Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2001, Yıl: 17, Sayı: 81, s. 78

2004 ilkbahar-yaz koleksiyonunda ise Atıl Kutoğlu, metalik etkiler veren *crused-buruşuk* deriler kullanmıştır. Zümrüt yeşili, taba, inci rengi, dore ve gümüş renkli deriler, bir Türk firması olan Günder Deri tarafından özel olarak üretilmiş ve

yine bir Türk firması olan Silvano Deri tarafından giysiye dönüştürülmüştür. Oldukça minimalist bir yapısı olan bu koleksiyon, New York Moda Haftası çerçevesinde sunulmuş, dünya basınında oldukça geniş yer almıştır.

Resim 35: Atıl Kutoğlu'nun New York Moda Haftası'nda sergilenen 2004 ilkbahar-yaz koleksiyonu, özel derilerden oluşturulmuştur.

Kaynak: **Deri / Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayıncılık, İstanbul, Ekim 2003, Yıl: 18, Sayı: 104, s. 68, 70, 71

Koleksiyonlarında daha çok etnik süslemeler kullanmasıyla ünlü olan tasarımcı Cemil İpekçi de 2000-2001 sonbahar-kış koleksiyonunda deri tasarımlara yer vermiştir. Cemil İpekçi'nin bu koleksiyonunda deri, daha çok büstiyer ve ceket tasarımlarında yer almıştır. Koleksiyon, etnik desenlerle süslenmiş etek ve pantolonların, deri ürünlerle kombine edilmesiyle modern-etnik bir yaklaşım sergilemiştir.

Resim 36: Cemil İpekçi'nin 2000-2001 sonbahar-kış koleksiyonundan bir örnek...

Kaynak: **Deri / Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayıncılık, İstanbul, Aralık 2001, Yıl: 17, Sayı: 82, s. 73

2003 yılında, Almanya'da gerçekleştirmiş olan CPD Fuarında 2003-2004 sonbahar-kış koleksiyonunu sergilemiş olan Hatice Gökçe, çeşitli kürkler kullanarak oluşturduğu koleksiyonda özellikle erkek kesimine hitap etmiştir. Bu çalışmasında Hatice Gökçe; ürünlerin kol ağzı, yaka kenarları gibi bölgelerinde yer alan kürkleri doğal şekilleriyle dikişsiz kullanmış, böylelikle naturel bir yaklaşım sergilemiştir.

Hakan Yıldırım, Arzu Kaprol ve Ümit Ünal gibi tasarımcılar da oluşturdukları koleksiyonlarda deri giysiler yer vermiş, ancak bu ürünlerin sayısı oldukça kısıtlı kalmıştır. Tüm dünyada olduğu gibi Türk moda tasarımcıları da, trendlere ve moda alanındaki gelişmelere bağlı olarak, koleksiyonlarında deriye her zaman geniş yer vermeyebilmektedir.

Resim 37: 2003 yılında CPD Fuarında sergilenmiş olan Hatice Gökçe koleksiyonu...

Kaynak: **Deri / Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayıncılık, İstanbul, Mart 2003,
Yıl: 18, Sayı: 97, s. 98

III. BÖLÜM

DERİ GİYSİLERİN ÜRETİM SÜRECİ, ÜRETİM TEKNİKLERİ, MALZEME ÇEŞİTLİLİĞİ VE TASARIMA YANSIMALARI

Moda giyim endüstrisinde kullanılan malzemeler arasında deri, yapısal özelliklerinden dolayı üretim süreci, kullanılan teknikler ve çeşitlendirilmesi bakımından farklılık göstermektedir. Deri giysi tasarımlarını doğrudan etkileyen bu özellikler, gelişen teknolojik gelişmeler bağlı olarak çok çeşitlilik ve kaliteyi beraberinde getirmektedir.

III.1. DERİ GİYSİLERDE KULLANILAN DERİ ÇEŞİTLERİ VE KULLANIM ALANLARI

Deri, öncelikle elde edildiği hayvan çeşidine ve uygulanan kimyasal işlemler sonucu sahip olduğu doku, renk, form özelliklerine göre çeşitlenmektedir. Bu çeşitlilik deriyi giysinin tamamında veya sadece bir kısmında kullanılabilirliğinde etken olmaktadır. Dolayısıyla giysi tasarımlarında kullanılacak olan deri, özelliklerinden dolayı, tasarımları etkilemekte hatta zaman zaman kısıtlayabilmektedir. Bu bağlamda deri çeşitleri incelenecek olursa, elde edildiği hayvanlar bakımından dört grupta ele alınabilmektedir.

III.1.1. Büyükbaş Hayvanlardan Elde Edilen Deriler ve Özellikleri

Büyükbaş hayvan grubunu sığır, boğa, inek, dana, manda, deve, at, tay gibi hayvanlar oluşturmaktadır. Bunlar arasında en çok yetiştirilen ve derisinden yararlanılan hayvan sığırdır. Sığır derisi, inek ve dana derisiyle birçok açıdan benzer özellikler taşımasına rağmen ırkı, büyüklüğü ve kalınlığı bakımından farklıdır. Kalın yapısından dolayı özellikle ayakkabı ve saraciye ürünleri için uygun olan bu deri, yapılan tıraşlama ve ciltlere ayrılması işlemleri ile giyside kullanılabilme özelliği kazanmaktadır. Büyük ebatlı oluşu, bir giysinin tamamını oluşturmasında dolayısıyla ürünün homojen bir görünüme sahip olmasını sağlamaktadır. Sığır derisinden elde edilen meşin, tüm deriler arasında en sağlam yapıya sahip olanıdır. Dana derisi ise hayvanın yaşı itibarıyla sığır derisine oranla daha ince ve daha küçük ebatlardadır. Yaşı itibarıyla doğa koşullarından daha az zarar görmüş olan dana derisi,

uygulanan kimyasal işlemlerle giysilerde kullanılabilen farklı renk ve doku efekti kazanmaktadır.

Dana derileri, hayvanın gelişimini henüz tamamlamamış olduğu için sığır ve inek derilerinden yapı bakımından farklı özellikler taşımakta olup daha hücreli bir yapıya sahiptir. Bu nedenle fazla oranda su içerir. Aynı zamanda alanları küçük olup ağırlıkları daha azdır. Genellikle inek derilerinde bulunan tüm deri maddeleri, dana derilerinde de bulunmakla beraber, bazı dokularında değişiklik göstermesi, bunlara deri işlemleri sırasında özen gösterilmesini gerektirmektedir.²⁵

Manda derileri ise kalın ve sert yapılı olmalarının yanında daha az yağ içerirler. Derileri siyaha yakın renklerde olan manda derisi daha çok kösele yapımında kullanılmaktadır.

At ve tay derileri ise üzerinde yer alan kıl yapısından dolayı parlak bir görünüm sergilemekte ve deri giysi tasarımlarında önemli bir yere edinmesini sağlamaktadır. Deri tabakasının renk ve kıl yapısı bakımından tüm yüzeyde homojen bir dağılım göstermesi, deri giysi tasarımlarında farklı etkilerin elde edilebilmesine olanak kılmaktadır. Ancak, deri giysiler hazırlanırken at ve tay derilerinin üzerinde yer alan kılların aynı yönde kullanılmış olmasına dikkat edilmektedir. Aksi takdirde parlaklık ve doku açısından farklılık sergilemektedir. Bunun yanında at ve tay derisinin pahalı bir malzeme olması, giysinin tamamında değil, sadece bazı bölgelerinde kullanımına sebep olabilmektedir.

III.1.2. Küçükbaş Hayvanlardan Elde Edilen Deriler ve Özellikleri

Küçükbaş hayvan grubunu koyun, kuzu, keçi, oğlak gibi evcil hayvanların yanında tilki, domuz gibi yabani hayvanlar oluşturmaktadır. Giysilik deri olarak çok uygun bir yapıya sahip olan koyun ve kuzu derisi, kimyasal işlemlerle çok farklı özellikler kazanmaktadır. Hayvanın ırkına, yaşına ve yetiştiği bölgeye göre farklı özellikler taşıyan koyun derisi. Deri üzerinde yer alan yün ve kıllardan arındırılarak kullanılabilirdiği gibi aynı zamanda yün ve kıllarıyla birlikte de kullanılabilir. Büyükbaş hayvanlara oranla daha ince ve küçük ebatlı bir yapıya sahip olan koyun

²⁵ Mustafa Harmancıoğlu & Yalçın Dikmelik, **Ham Deri Yapısı, Bileşimi, Özellikleri**, Özen Ofset, İzmir, 1993, s. 91

derisi, giysi tasarımlarında en çok kullanılan deridir. Bu deriler, hazırlanan giysi kalıplarına göre kesilirken, kolayca esneyebileceğinden dolayı makaslarla değil özel bıçaklarla kesilmektedir..Bunun bir sebebi de dünyanın her yerinde yetiştirilebilen bir hayvan olması dolayısıyla da fiyatının uygun olmasıdır.

Koyun ve kuzu derisi gibi keçi ve oğlak derileri de işlenimi ve giyside kullanılabilirliği açısından sektör de önemli bir yer tutmaktadır. Bu deriler yapısı bakımından, süet ve nubuk gibi kısa havları olan deri üretimi için çok uygundur. Süet ve nubuk gibi deriler diğer derilerden farklı olarak, havların yönünden dolayı dikkat gerektirmektedir. Bir giysi üzerinde bütünü oluşturan parçalar arasında renk ve doku farklılığına sebep olmaması için havların yönü aynı olmalıdır. Ayakkabı üretiminde de kullanılmaya elverişli olan keçi derisi, koyun derilerine oranla daha yağlı bir yapıya sahip olup, bu özelliğinden dolayı daha esnek ve yumuşaktır.

Resim 38: Keçi ve oğlak derisi, süet ve nubuk gibi mat görünümlü derilerin üretimi için uygundur

Kaynak: **Deri/ Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayınları, İstanbul, Yıl:12, Sayı:47, Mayıs 1997, s.27

Domuz derileri küçükbaş hayvanlar arasında en kalın deri yapısına sahip olanıdır. Domuz, tıknaz ve kısa bacaklı bir hayvan olup, hızla gelişen, çabuk üreyebilen bir yapıya sahiptir. Domuzdan elde edilen derinin ebatları koyundan elde edilenden yaklaşık 1,5 kat daha fazladır. Dünyanın birçok yerinde yetiştirilebilmesinden dolayı da fiyatı oldukça uygundur. Domuz derileri, astarlık ve

yüzlük olmak üzere ayakkabılarda, çantalarda, giysilerde hatta mobilyalarda kullanılmaya elverişlidir.

III.1.3. Kürklü Hayvan Derileri ve Özellikleri

Hayvanların kıl örtüsü, buldukları bölgenin iklim koşullarına bağlı olarak bazı farklılıklar göstermektedir. Bunlar hayvanların ırklarına göre değişmekle beraber kış ile yaz mevsimlerinin etkisinden dolayı da değişebilmektedir. Genellikle kış mevsimi, kıl örtüsünün en iyi ve makul bir yapıya ulaşmasında etken olmaktadır. Çünkü bu mevsimde lifler sıklaşmış ve deri yapısı da işlenmeye en elverişli bir doku niteliğine erişmiş bulunur.

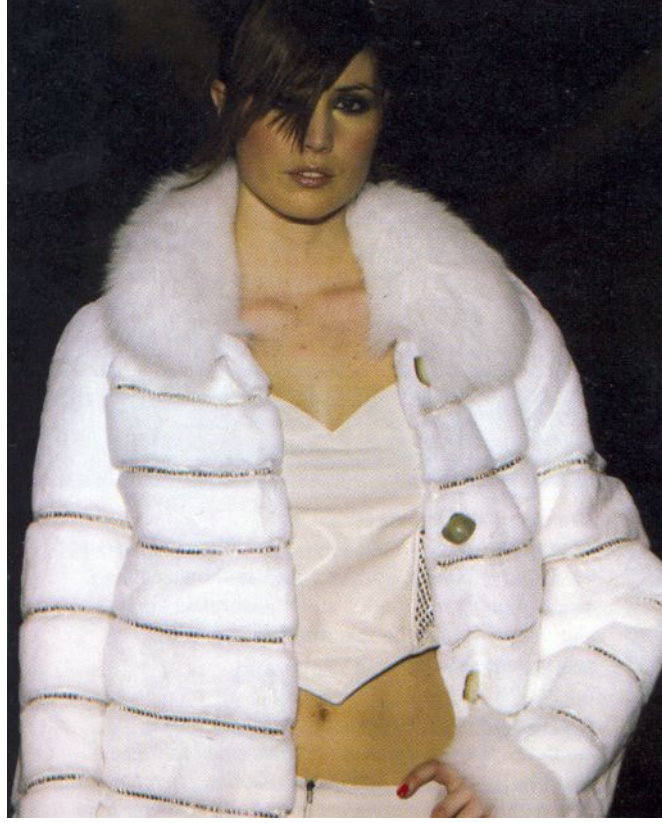
Bu grupta yer alan hayvanlar arasında tilki, en önemli olanıdır. Yoğun kıllardan oluşan kuyruk bölümü, deri sektöründe lüks ürünlerin üretiminde kullanılmaktadır. Dünyanın çeşitli yerlerinde yetişebilen tilkiler, özellikleri bakımından farklı özelliklere sahiptir. Renk bakımından da farklı seçenekleri olan tilki kürkü, hayvanın üzerinden özenle yüzüldükten sonra gerilerek deri alanının genişlemesi sağlanmaktadır. Tilki kürkü özellikle sonbahar-kış koleksiyonlarında yakalarda yer almaktadır.

Resim 39: Tilki kürkü genelde yakalarda kullanılmaktadır.

Kaynak: **Deri/ Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayınları, İstanbul, Yıl:19, Sayı:109, Mart 2004, s.24

Giysi Tasarımlarında kürkünden yararlanılan diğer bir hayvan ise tavşandır. Tavşan kürkünün de çeşitli renkleri mevcuttur. Ancak tavşan kürkü, ebatlarından dolayı öncelikle patchwork tekniğiyle birleştirilerek, geniş yüzeyler oluşturulmaktadır. Bu birleştirme sonucu yüzeyde oluşabilecek dikiş izleri, kılların özel taraklarla taranmasıyla giderilmektedir. Bu işlem için kıl yönlerinin aynı olmasına dikkat edilmelidir. Kürklerin birçoğunda olduğu gibi tavşan kürklerinde de kıl boyları çeşitli yöntemlerle yer yer kısaltılarak çeşitli dokular elde edilebilmektedir.

Resim 40: Tavşan kürkünden üretilmiş bir kaban tasarımı

Kaynak: **Deri/ Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayınları, İstanbul, Yıl:19, Sayı:109, Mart 2004, s.37

Kürk hayvanları arasında Türkiye’de çok fazla yetiştirilmeyen çinçila, su samuru gibi hayvanlar da yer almaktadır. Bu hayvanların az bulunurluğu ve kürklerinin küçük ebatlarda oluşu, giysi tasarımlarında kullanımını kısıtlı kılmaktadır.

III.1.4. Sürüngen Hayvanlardan Elde Edilen Deriler ve Giysi Tasarımlarındaki Önemi

Sürüngen Hayvanlardan elde edilen deriler de tabaklanmaya uygun bir yapıya sahiptir. Bu grupta; timsah (krokodil), kertenkele, yılan, su yılanı gibi hayvanları saymak mümkündür. Bu hayvanlardan elde edilen deriler, hayvanın fiziksel özelliğinden dolayı ince, uzun bir yapısı vardır.

Yılan derileri yılan çeşitlerine bağlı olarak farklı özelliklere sahiptir. Giysi tasarımlarında daha çok boğa yılanı ve kobra yılanı derileri tercih edilmektedir. Bu deriler yüzüldükten sonra gerilmeden ve bükülmeden yere serilerek kurutulmaktadır. İnce yapısından dolayı kolaylıkla zarar görebilen bu deriler, büyüklüklerine, renk parlaklıklarına ve temiz üst görünüşlerine göre değer kazanmaktadır. İnce-uzun yapılarından dolayı yılan derileri bir deri giysinın üzerinde daha çok süsleme malzemesi olarak aplike edilmektedir.

Yılanların derilerini kaplayan derilerin üstü pullarla kaplıdır. Bunlar, çok kez renkli dalgaları andıran hoş bir görünüm oluştururlar. Bu deriler oldukça yumuşak olmalarına rağmen çok dayanıklı bir yapıya sahiptir. Özellikle tabaklama işleminden sonra kırılmayan, büzülmeyen aşınmayan bir nitelik kazanmış olurlar.²⁶

Timsahlar, sürüngen grubunda yer alan hayvanlar arasında en iri hayvanlardır. Çoğunlukla boyları 4 metre civarındadır. En çok Mısır, Sudan ve Hindistan'da yetişen timsahların, deri yüzeyleri sert pullarla kaplıdır. Timsah derileri yüzüldükten sonra çirkin bir görünüme sahiptir. Ancak tabaklama işleminden sonra güzel bir görünüm kazanan timsah derileri cilalanmaya uygun bir yapıya sahiptir. Timsah ve yılan derilerinin değerli olmasından dolayı bazı derilere sıcak baskı yöntemi uygulanarak yılan ve timsah derisi görünümü kazandırılmaktadır.

²⁶ Mustafa Harmancıoğlu & Yalçın Dikmelik, **Ham Deri Yapısı, Bileşimi, Özellikleri**, Özen Ofset, İzmir, 1993, s. 127

Resim 41: Alexander McQueen'in timsah derisi kullanarak oluşturduğu tasarımı.

Kaynak: **Elle Dergisi**, Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş., İstanbul, Sayı: 85, Mayıs-2006, s. 90

III.2. DERİ GİYSİ TASARIMLARINDA ÜRÜN GRUPLARI

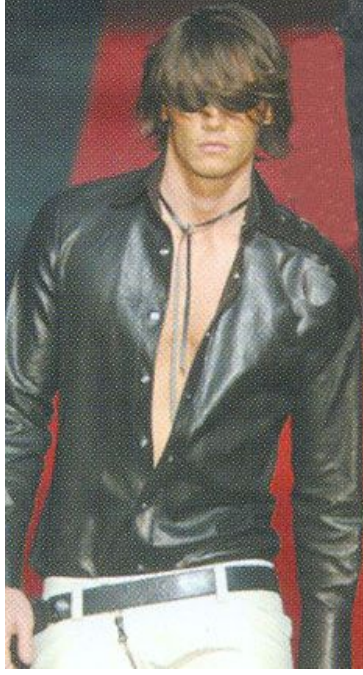
Derilerin farklı hayvan çeşitlerinden elde edilmesi, yapısal özelliklerinin de farklı olmasına sebep olmaktadır. Bu farklılık her derinin, istenilen her üründe kullanılmasını olanaksız kılmaktadır. Aynı zamanda farklı derilere uygulanan kimyasal işlemlerde farklıdır. Dolayısıyla Giysilerde kullanılacak deriler, sadece giysinin bir bölümünde hatta sadece bir ürün grubunda kullanılabilir. Örneğin tilki kürkü yoğun tüylü yapısı gereği bir pantolonun tamamında kullanılamamaktadır. Yine su yılanı derileri ince yapısından dolayı bir deri ürünün üstüne applike edilerek kullanılabilir.

Resim 42: İla Deri firmasına ait büstiyer tasarımı

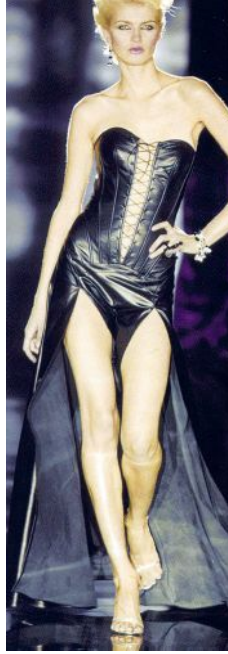
Kaynak: **Deri/ Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayınları, İstanbul, Yıl:18, Sayı:84, Şubat 2002, s.31

Teknolojik gelişimler ve gelişmiş makineler, derilerin neredeyse kumaş özelliği kazanmasına ortam sağlamakta dolayısıyla, inceliğiyle, dikiş çeşitleriyle ve yapısal özellikleriyle deri, her türlü giysi tasarımlarında kullanılabilme özelliği kazanmaktadır. Bu sebepten dolayı çeşitli tekstillerden üretilen giysi gruplarının neredeyse tamamı deri kullanılarak da üretilebilmektedir. Ancak derinin ebatları, elde edildiği hayvana göre farklılık gösterdiğinden dolayı ve tekstil gibi uzun metrajlardan oluşmaması; deri giysi gruplarının kalıplarını dolayısıyla da tasarımlarda etkili olmaktadır. Deri giysiler bu sebepten dolayı parçalı olmaktadır. Pantolon, Etek, ceket, mont, gömlek, büstiyer, elbise, mont ve manto gibi ürünler çeşitli deriler kullanılarak en az tekstil de olduğu kadar farklı tasarımlar içerebilmektedir. Yine tekstile olduğu gibi deri giysiler, farklı malzemelerle kombin edilebilmektedir.

Resim 43: D Squared firmasına ait Deri gömlek tasarımı

Kaynak: **Alaturca Leather Moda Dergisi**, Ezgi Ajans Reklamcılık Yayıncılık Ltd. Şti., İstanbul, Yıl:2003 Sayı:1, s.126

Resim 44: Julien Macdonald tarafından tasarlanmış deri gece elbisesi

Kaynak: Terry Jones & Avril Mair; **Fashion Now**, Taschen, USA, 2001, s.309

Resim 45: Gucci, 1999-2000 sonbahar-kış koleksiyonu ait deri pantolon tasarımı

Kaynak: **Vogue Dergisi**, Conde Nast Publications, USA, September 1999, s.182

Resim 46: Exte firmasınınca 2005 ilkbahar-yaz koleksiyonu için tasarlanmış deri şort ve üst tasarımı.

Kaynak: **Collezioni accessori**, Logos Publishing Srl, İtalya, Yıl: 2005 Sayı:39, s.65

Resim 47: Emelda firması tasarımı deri etek. 2001-2002 sonbahar-kış koleksiyonu.

Kaynak: **Deri/ Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayınları, İstanbul, Yıl:17, Sayı:79, Eylül 2001, s.18

Resim 48: Gucci, 1999-2000 sonbahar-kış koleksiyonu ait deri ceket tasarımı

Kaynak: **Vogue Dergisi**, Conde Nast Publications, USA, September 1999, s.657

Resim 49: Shaky firmasınınca üretilmiş olan deri manto.

Kaynak: **Deri/ Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayınları, İstanbul, Yıl:18, Sayı:104, Ekim 2003, s.13

Resim 50: Roman firmasının 2003-2004 sonbahar-kış koleksiyonunda yer alan deri mont tasarımı.

Kaynak: **Deri/ Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayınları, İstanbul, Yıl:18, Sayı:105, Kasım 2003, s.83

Resim 51: Gianfranco Ferre tarafından tasarlanmış korse. 2005 ilkbahar-yaz koleksiyonu

Kaynak: **Collezioni accessori**, Logos Publishing Srl, İtalya, Yıl: 2004 Sayı:38, s.45

III.3. DERİ GIYSİLERİN ÜRETİM SÜRECİ

Derinin değerli bir malzeme olmasından dolayı deri giysi üreticileri hata yapma ihtimallerini ortadan kaldırmak için üretim sürecinde uzun bir yol izlemektedir. Deri giysi koleksiyonlarının hazırlanması, dikkatli maliyet hesaplamalarını gerekli kılmaktadır.

III.3.1. Deri giysilerin Tasarım Aşaması

Deri giysi tasarımları, sezon trendlerinin verileri doğrultusunda, renk, doku, form, stil, hedef kitle gibi önemli kriterlere bağlı kalınarak hazırlanmaktadır. Dünyanın çeşitli yerlerinde gerçekleşen deri ve deri konfeksiyon fuarları bu konuda büyük önem taşımaktadır. Tasarımcılar İki sezon öncesinden konsept ve temalarını belirleyerek, koleksiyonda kullanılacak renk, doku, tasarım donelerini, belirlemektedir. Özgün tasarımların oluşması, firmaların satış grafiğini doğrudan etkilediği için bu aşama büyük önem taşımaktadır. Genellikle çok sayıda eskiz ve tasarımın hazırlanmasından sonra koleksiyonun ana hatları belirlenmektedir.

Koleksiyonun belli bir konsept altında toplanmasının önemi büyüktür. Bu sayede deri giysi firmaları tasarım bütünlüğü sağlayarak, müşterilerinin koleksiyonu

bir bütün içinde algılamalarını sağlamaktadır. Deri giysi tasarımları hazırlanırken dikkat edilecek konuların başında, kullanılacak olan kalıpları etkileyecek olan parçalama şekli yer almaktadır. Deri giysiyi oluşturacak parçaların ne çok büyük olması ne de çok küçük olması gerekmektedir. Büyük olmaları durumunda, derinin ebatları konusunda zorluklarla karşılaşabileceği gibi küçük parçalarda ise işçilik maliyetlerinin artmasına sebep olabilmektedir.

Hazırlanan tasarımların yanında, kullanılacak malzeme, malzemenin özellikleri, aksesuarlar ve üretim detayları belirtilmektedir. Bunun sebebi, uzun bir üretim sürecinden geçecek olan giysinin, tasarımla birebir örtüşen şekilde sonuçlandırılabilmesidir. Aksi takdirde tasarım ve ürün arasında farklılıklar oluşabilmektedir.

Deri giysilerde kullanılacak üretim teknikleri de bu bağlamda büyük önem taşımaktadır. Bu tekniklerin hangisinin deri giysinin hangi bölümünde uygulanacağı önemlidir. Çünkü deri çeşitleri özellikleri bakımından bazı teknikler için uygun olmayabilmektedir. Baskı, lazerle delme, nakış gibi teknikler genellikle bu konuda uzmanlaşmış birimlere yaptırılmaktadır.

III.3.2. Deri ve Aksesuarların seçimi

Hazırlanan koleksiyonun tasarım sürecinden sonra kullanılacak olan derinin, aksesuarların ve diğer malzemelerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu aşamada tasarımlara uygun malzemelerin seçimine dikkat edilmektedir.

Yapısal özelliğinin yanında renk ve doku bakımından da tasarımları yansıtacak benzerlikte derilerin seçilmesi gerekmektedir. Bazı firmalar, tasarımları doğrultusunda, özel deriler ürettirebilmektedir. Seçilen derilerin moda trendlerini yansıtan özellikte olmaları önemlidir.

Resim 52: Deri giysi tasarımında, kullanılacak derinin özelliği büyük önem taşımaktadır.

Kaynak: **Collezioni accessori**, Logos Publishing Srl, İtalya, Yıl: 2005 Sayı:39, s.186

Deri üretimi yapan firmalar zaman zaman farklı özelliklere sahip deriler üreterek, deri giysi üreten firmaları yönlendirebilmektedir. Bu durumda tasarımlar, derinin özellikleri baz alınarak hazırlanmaktadır. Örneğin 2003 yılında sedefli görünüme sahip deriler birçok firmalarında kullanılmıştır.

Deri giysilerde aksesuar seçiminin büyük önemi vardır. Aksesuarlar işlevselliği kadar dekoratif amaçlarla da kullanılabilir. Metal, ahşap, plastik, kemik malzemelerden üretilen aksesuarlar, giysi tasarımlarını tamamlayan bir özelliğe sahiptir. Tasarımlarda kullanılacak aksesuarların belirlenmesinde, bu konuda ürün sunan firmaların yönlendirmeleri büyük önem taşımaktadır. Bazı aksesuarlar talep edilerek, özel olarak üretilmektedir. Kullanılacak olan aksesuarların, deri giysilerin satılabilirliğinde doğrudan etkisi vardır.

Resim 53: Aksesuarlar, deri giysilerde işlevsel olduğu kadar dekoratif amaçlarla kullanılabilmektedir

Kaynak: **Deri/ Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayınları, İstanbul, Yıl:18, Sayı:90, Ağustos 2002, s.69

III.3.3. Deri Giysilerin Kalıplarının Hazırlanması

Tasarımların hazırlanıp, derilerin ve aksesuarların belirlenmesinden sonra modelistler, koleksiyonu oluşturan giysilerin kalıplarını hazırlamaktadır. Bu süreç modelistlerin önemini göstermektedir. Çünkü üretilecek ürünün tasarımdakiyle birebir olmasında modelistler büyük rol oynamaktadır.

Kalıpların hazırlanması sırasında, kullanılacak derinin özelliğine göre dikiş payları, ergonomi ve ölçülere dikkat edilmektedir. Bu sebeple kalıpların hazırlanması büyük önem taşımaktadır. Deri giysi kalıpları öncelikle sert kartonlara hazırlanmaktadır. Üretilen numunelerin onaylanmasından sonra bu kalıplar bilgisayar ortamına aktarılarak serilendirilmektedir.

Resim 54: Deri giysi kalıpları öncelikle sert kartonlar üzerinde hazırlanmaktadır.

Fotoğraf: **Gökova Deri** – İzmir, 10.06.2006

Deri giysilerin kalıpları gibi, bunların içlerinde kullanılacak olan astarların kalıpları da modelistler tarafından hazırlanmaktadır. Ancak astarların giysinin iç bölümde yer alacak olması ve deriden farklı bir malzeme içermesinden dolayı kalıpları farklıdır. Omuz, etek ucu, mostra gibi detaylarda astarlara, deriden farklı bir ölçülendirme uygulanmasını gerektirmektedir.

III.3.4. Prototip Ürünlerin Hazırlanması

Derinin değerli bir malzemesi olması, prototip ürünlerin öncelikle deri dışında başka malzemelerden oluşmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple amerikan bezi veya imitasyon derilerden üretilen prototip ürünler, kalıplardan kaynaklanan problemlerin giderilmesi için kolaylık sağlamaktadır.

Prototip ürünler üzerinde aynı zamanda aksesuarların yer alacağı bölümler belirlenmektedir. Böylelikle aksesuarların yanlış bir dikişle veya yanlış bir yere sabitlenmesi önceden engellenmiş olur. Çünkü derinin yapısı gereği, bir yerden dikiş sökülürse, burada dikiş izi kalmaktadır.

Resim 55: Amerikan bezi kullanılarak hazırlanmış prototip giysiler.

Fotoğraf: **Ezgi Ajans Arşivi**, İstanbul, 2003

III.3.5. Asortlama İşlemi

Deri, elde edildiği hayvanın cinsine göre farklılık gösterdiği gibi, aynı özelliklerde olmasına rağmen renk, doku, ebat ve yapısı bakımından bazen farklılık gösterebilmektedir. Dolayısıyla bir giysiyi oluşturacak derilerin aynı özelliklerde olması için asortlama işlemi gerçekleştirilmektedir. Asortlama işlemi bir ürünü oluşturacak deri parçalarının farklı tabakalardan kesilmesi durumunda renk ve doku bakımından aynı veya en yakını olacak şekilde gruplandırılması işlemidir.

Asortlama işlemiyle aynı zamanda süet, nubuk gibi kısa havlara sahip derilerin gruplandırılması işlemi de gerçekleştirilmektedir. Böylelikle bu derilerden oluşacak üründe hav yönünün yanlış kullanımından dolayı ortaya çıkabilecek problemler de giderilebilmektedir.

III.3.6. Deri Giysilerin Dikim Aşaması

Tasarımların hazırlanıp, deri ve aksesuarların belirlenmesi, kalıpların hazırlanması ve asortlama işlemi sonrasında deri giysilerin dikim süreci gerçekleştirilmektedir. Deri giysilerin dikimi sırasında, derinin esnememesi ve

kaymaması için deri parçaları öncelikle tutkal veya çift taraflı bantlar yardımıyla yapıştırılmaktadır. Bu işlem hata yapma oranını azaltmaktadır.

Dikim aşamasında, parça başı ve bant sistemi olmak üzere iki yöntemi vardır. Parça başı sistemde bir ürünün tamamını baştan sona bir makineci dikerek tamamlamaktadır. Diğerinde ise her makineci giysinin sadece bir bölümünü dikmektedir (Örneğin sadece yaka veya kol ağzı gibi...). Bu sistem daha az vakit aldığı için birçok firma bu yöntemi kullanmaktadır.

Resim 56:Deri parçaları dikilmeden önce çeşitli yapıştırıcılarla sabitlenmektedir.

Fotoğraf: **Gökova Deri** – İzmir, 10.06.2006

III.3.7. Kalite Kontrol Aşaması

Deri giysiler, ürün halini alıncaya kadar uzun bir işlem den geçtiğinden dolayı, form, renk, dikiş iplikleri ve ütü bakımından son bir kez kontrol edilmesini gerekli kılmaktadır. Ürünün üzerinde yer alan kalem izi, iplik, leke gibi gereksiz detaylar temizlenerek son ütü gerçekleştirilmektedir.

Bütün bu aşamadan sonra deri giysiler formları bozulmayacak şekilde askılara asılarak satışa sunulabilecek hale getirilmektedir.

III.4. MODA GİYİM ENDÜSTRİSİNDE TEKSTİL VE DERİ KULLANIMI ARASINDAKİ BENZERLİKLER VE FARKLILIKLAR

Günümüz deri giyim sektöründe ileri teknoloji içeren alet ve makineler sayesinde üretim aşamasında birçok işlem kolaylıkla gerçekleştirilebilmektedir. Tekstil sektöründe kullanılan birçok işlem, deri için uyarlanmış makine ve aletlerin yardımıyla deri ürün üretiminde de kullanılabilir. Örneğin tekstilde kullanılan dikiş çeşitlerinin birçoğu deri ürün tasarımlarında çeşitli amaçlara göre ilgili yerlerde uygulanabilmektedir. Sadece derinin yoğun liflerden oluşmasından kaynaklanan kalın yapısı gereği, kullanılan dikiş iğneleri ve iplikler tekstilde kullanılanlardan daha kalındır.

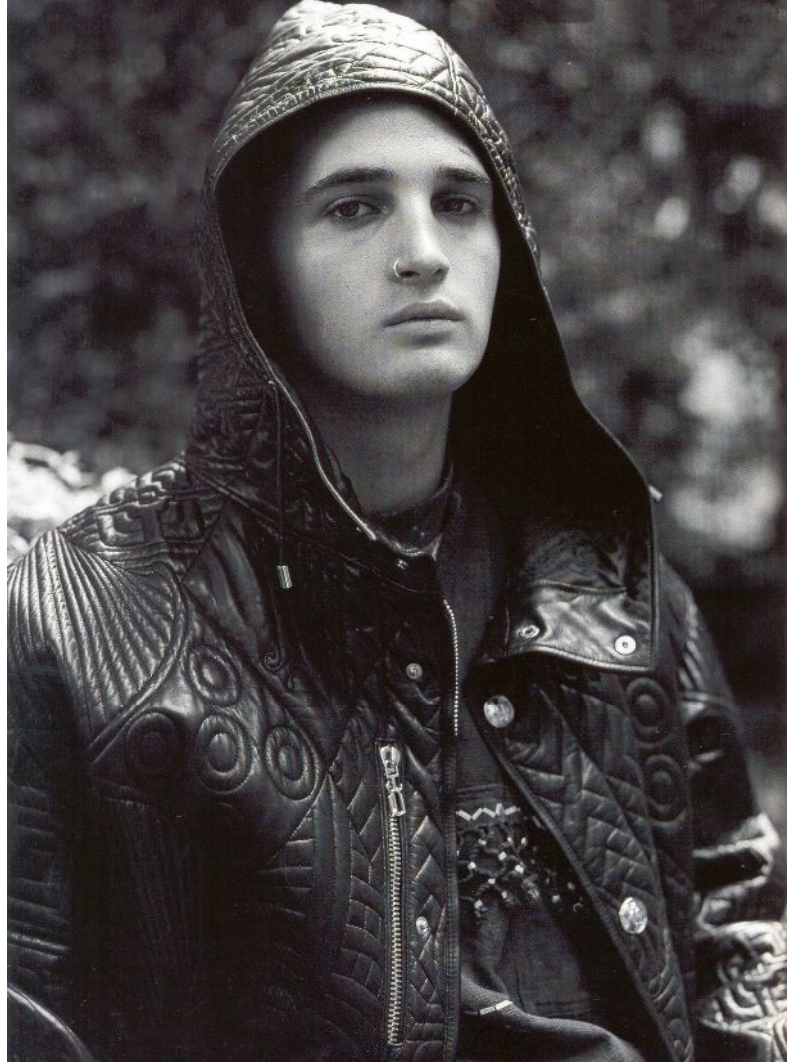
Özellikle son yıllarda derinin neredeyse kumaş gibi kullanılabilme özelliğinden dolayı, her türlü üründe kullanılabilirliğini sağlamıştır. Pantolon, etek, gömlek, mont, ceket, manto, büstiyer gibi ürünlerin yanında son yıllarda deri bikiniler dahi bazı designer firmalarının koleksiyonlarında yer almıştır. Derilerin tıraşlanarak istenilen inceliğe ulaştırılabilmesi, bu ürünlerin üretilmesini kolaylaştırmıştır.

Resim 57: Roberto Cavalli tasarımı deri bikini.

Kaynak: **Moda Pelle Bags**, Muggiani Giampiero Editore Srl, İtalya, Sayı: 24, Yıl: 2005, s. 23
Tekstil ve deri giysi tasarımları arasındaki benzer bir diğer konu da tekniklerdir. Özellikle tekstil de kullanılan nakış, işleme, baskı, aplike (deri giyside adı "garni" olarak geçmektedir) patchwork gibi tekstil teknikleri deri giysi tasarımlarında da uygulanabilmektedir. Özellikle de günümüz deri sektöründe tasarımsal zenginliği

sağlayan bu teknikler, deri giysi tasarımlarının satış grafiğinin artışında büyük rol oynamaktadır.

Resim 58: Donatella Versace tarafından Versus için tasarlanmış dekoratif dikişli deri mont.

Kaynak: Terry Jones & Avril Mair; **Fashion Now**, Taschen, USA, 2001, s.498

Farklı materyallerin bir ürünün tasarımlarında kullanımı, ürünün tekdüzelikten kurtulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple deri giysi tasarımlarında da deri; organze, jean, kaşe, triko, kadife gibi diğer tekstil materyalleri ile kombin edilebilmektedir.

Resim 59: Deri ve trikonun birarada kullanılmasıyla oluşturulmuş bir örnek. Hermes firması 2005-2006 sonbahar kış koleksiyonu.

Kaynak: **Collezioni accessori**, Logos Publishing Srl, İtalya, Yıl: 2005 Sayı:40, s.74

Resim 60: Jean üzerine deri aplike edilmiş pantolon tasarımı. Dolce & Gabbana 2005-2006 sonbahar-kış koleksiyonu

Kaynak: **Collezioni accessori**, Logos Publishing Srl, İtalya, Yıl: 2005 Sayı:40, s.193

Deri giyim tasarımları ile Tekstil giyim tasarımları arasında birçok benzerliğin olmasının yanı sıra çeşitli farklılıklar da vardır. Deriyi tekstilden ayıran en önemli özelliklerinden biri, derinin kumaş gibi uzun metrajlardan oluşmaması ve yoğun liflerden oluşmasından kaynaklanan kalın yapısıdır. Derinin bu özelliği giysi tasarımlarını doğrudan etkilemektedir. Tasarlanan deri giysilerin kalıpları deri tabakalarının ebatları göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır. Bu sebeple deri

giysilerin çoğu parçalardan oluşmaktadır. Bunun yanında diğer bir fark ise derinin üzerine, kalıbın istenildiği şekilde yerleştirilebilmesi ve kesilebilmesidir. Oysa tekstil ile hazırlanan giysilerde, kumaşın dokuma yönüne dikkat edilmektedir. Bunun sebebi giysinin dikimi bittikten sonra, yıkama işlemi sonrası kumaşın boydan çekerek kısalabilmesi ve dikişli yerlerde içten dışa doğru gerçekleşebilen dönüşlerin olabilemesidir. Sadece süet ve nubuk gibi derilerin yönleri kısa tüylü yapılarının olmasından dolayı kalıp yerleştirilmesi esnasında dikkat gerektirmektedir. Çünkü farklı parçaların bir araya getirilerek dikilmesi sonucu tüyler aynı yöne bakmaz ise üründe ışıktan kaynaklanan renk farklılıklarına sebep olabilmektedir.

Resim 61: Parçalardan oluşan deri ürünlere bir örnek, Matucci firması tasarımı

Kaynak: **Pellice Moda Dergisi**, Pellice Moda Srl, Yıl:1998, Sayı:3, s.141

Deri giysilerin birçoğu giymeyi kolaylaştırmak için astarlanmaktadır. Saten vb. kumaşlar kullanılarak hazırlanan astarlar özellikle dar kesimli deri giysilerin giymeyi kolaylaştırmaktadır. Aksi takdirde derinin iç yüzeyi, giysiyi tutarak beden üstünden kaymasını engellemektedir. Deri giysilerde astar kullanımının gerekliliği, “astar tasarımı”nı da beraberinde getirmiş, özellikli astarları olan deri giysilerin satışlarında etkili olmuşlardır. Deri giysi tasarımlarının hazırlanması aşamasında dikkat edilen bir diğer konu ise derinin kumaşlara oranla daha kalın olmasından kaynaklanan dikiş detaylarıdır. Bu sebeple dikilecek yerlerde derinin çok fazla katlardan oluşmaması

gerekmektedir. Deri giysilerde fırır gibi detayların kullanılmamasının sebebi budur. Ayrıca deri giysilerde özellikle etek ucu, kol ağzı gibi bitim yerlerinde dikiş kullanma zorunluluğu yoktur. Çünkü kumaşlarda oluşabilecek iplik atma problemi deri için geçerli değildir. Derinin lifli yapısı böyle bir problemin oluşmasını engellemektedir. Bu sebeple bazı tasarımlarda derinin bu özelliğinden faydalanarak kesilmiş şekliyle bırakılabilmektedir.

Resim 62: Emelda firmasınınca etek ucu dikişsiz ve şekilli kesilerek oluşturulmuştur deri etek. 2003-2004 sonbahar-kış koleksiyonunu

Kaynak: **Deri/ Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayınları, İstanbul, Yıl:18, Sayı:100, Haziran 2003, s.10

Derinin tekstile oranla daha pahalı bir materyal olması da üretim aşamasında farklılıklara sebep olmaktadır. Üretilen deri giysinin prototipi derinin pahalı bir malzeme olmasından dolayı önce, deriye benzer yapıda olan imitasyon deri veya amerikan bezi gibi daha ucuz malzemelerle hazırlanmaktadır. Hazırlanan prototip üstünde son kontroller yapıldıktan sonra problemler giderilmekte ve daha sonra deri ürün oluşturulmaktadır. Böylelikle gereksiz deri israflarına da engel olunmaktadır.

Resim 63: Deri ürünlerin prototipleri öncelikle İmitasyon deri veya amerikan bezi gibi materyallerle oluşturulmaktadır. 5.Derisigner Tasarım Yarışması provasından bir görünüm.

Fotoğraf: **Ezgi Ajans Arşivi** (2003)

Deri ürünlerin oluşturulması için bir tabaka derinin yeterli olmaması ve birkaç derinin kullanılmasından dolayı bir deri üründe renk ve doku farklılıklarına sebep olabilmektedir. Bu sebeple deride tekstilden farklı olarak asortlama işlemi yapılmaktadır. Asortlama işlemi bir ürünü oluşturacak deri parçalarının farklı tabakalardan kesilmesi durumunda renk ve doku bakımından aynı veya en yakın olacak şekilde gruplanması ve kalıbın kesilmesi işlemidir. Oysa tekstilde kullanılacak olan kumaşın uzun metrelerden oluşuyor olması ve aynı ipliklerden dokunmuş olması böyle bir işlemin gerekliliğini ortadan kaldırmaktadır.

Derinin yapısı gereği tekstilden daha ağır ve mukavemetli olması metal aksesuar kullanımını kolaylaştırmaktadır. Tekstil ürünlerinin dokuma veya örmeden oluşması, metal aksesuarların kullanılması ile zamanla sarkmalara sebep olabilmektedir. Dolayısıyla deri ürünlerde yer alan çeşitli aksesuarların ebatları ve ağırlıkları kullanım açısından tekstile oranla daha kolaylıkla kullanılabilir.

Resim 64: Roberto Cavalli'nin metal aksesuarlarla desteklemiş olduğu deri pantolon tasarımı.
2005-2006 sonbahar-kış koleksiyonu

Kaynak: **Collezioni accessori**, Logos Publishing Srl, İtalya, Yıl: 2005 Sayı:40, s.194

Resim 65: Gianfranco Ferre'nin tasarlamış olduğu deri takım, metal aksesuarlarla dekore edilmiştir.

Kaynak: **Moda Pelle Leather Garments and Shealing**, Muggiani Giampiero Srl, İtalya, Yıl: 2002 Sayı:83, s.8

III.5. DERİ GİYSİ TASARIMLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Deri, yapısal özelliğinden dolayı moda alanında kullanılan diğer malzemelerden farklı özellikler taşımaktadır. Dolayısıyla bu fark, deri giysi tasarımlarının oluşumunda oldukça etkilidir. Bunun yanında deri giysilerin hitap ettiği kitle, her yıl değişen trendler ve konseptler de deri giysi tasarımlarının belirleyici unsurlarıdır.

III.5.1. Hedef Kitle ve Tasarıma Etkisi

Deri giysi tasarımlarının oluşumunda hedef kitle büyük önem taşımaktadır. Üretici firmalar, ürünlerini pazarlayacakları bölgelerin; iklim koşullarını, kültürel yapılarını, tasarım anlayışını ve gelir dağılımlarını göz önünde bulundurarak hedeflerine ulaşmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla hazırladıkları koleksiyonlarda farklı çizgilere sahip giysi grupları bulunabilmektedir. Hazırlanan koleksiyonlarda malzeme, tasarım, fiyat politikası gibi kriterler büyük önem taşır. Günümüzde birçok firma bu sebepten dolayı bünyelerinde Araştırma–Geliştirme (AR-GE) departmanları bulundurmaktadır.

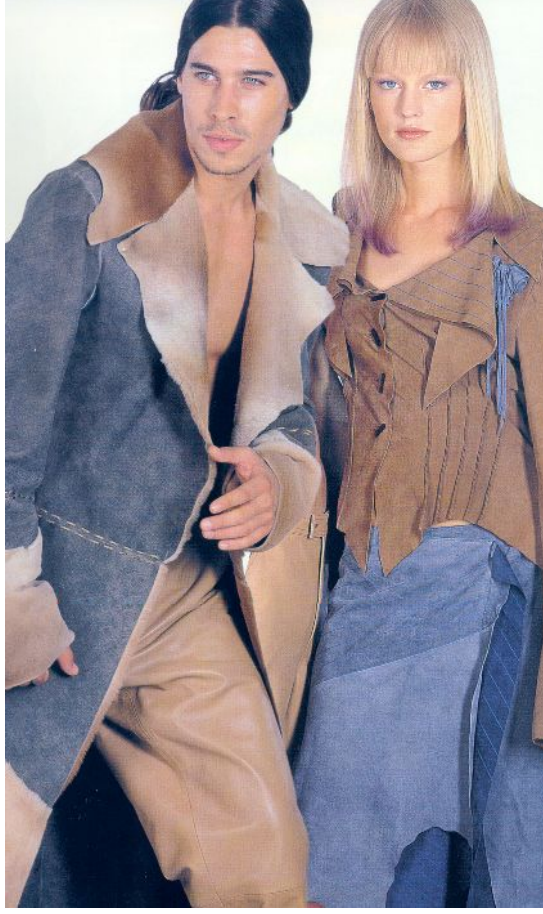
Örnek olarak Türk deri sektörünü ele alırsak; deri kalitesi, işçilik, tasarım ve fiyat politikası ile dünya moda arenasında önemli bir yere sahiptir. Dünyanın birçok merkezine deri ürünler sunan Türkiye’de, deri firmaları; hedef kitlelerine göre farklı koleksiyonlar sunmaktadır. Özellikle Rusya ve Doğu Avrupa Ülkeleri Türk deri sektörü için büyük pazarlama merkezleridir. Deri giysiler iklim koşullarından dolayı mutlak kılan bu bölgeler, Türk deri tasarımlarına yön vermektedir. Tasarım özellikleri bakımından, Avrupa, Amerika, Kanada gibi ülkeler için hazırlanan deri giysiler, moda trendlerine bağlı olarak form, malzeme, tasarım, deri çeşidi, teknik ve süslemecilik açısından daha modern ve öncü bir çizgiye sahipken; Rusya ve Doğu Avrupa ülkeleri hedefli deri giysiler ise toplumsal yapı, kültürel değerleri ve yaşam standartlarına bağlı olarak daha renkli, süslemecilik açısından daha zengin ve moda trendlerinden arındırılmış bir yapıya sahiptir. Ancak Sosyo-ekonomik açıdan, özellikle 2000 yılı sonrası hızlı bir değişime uğrayan bu ülkelerde, trendlere uygun, modern ve tasarım anlayışı gelişmiş bir stilden bahsetmek mümkün olmuştur.

Resim 66: Emelda firmasının 2003-2004 sonbahar kış koleksiyonunda yer alan manto tasarımı

Kaynak: **Deri/ Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayınları, İstanbul, Ağustos 2003 Yıl:18, Sayı:102, s.6

İklim koşulları nedeniyle, deri giymek zorunda olan bu toplumlar, tekstile olan özlemlerini, tekstil gibi görünen deri giysiler kullanma yoluna gitmişlerdir. Kadife, jean gibi malzemelerin görünümlerine sahip deriler bu ülkelerde büyük talep görmektedir.

Resim 67: Jean görünümüne sahip derilerden üretilmiş tasarımlar. (Demmy Firması)

Kaynak: **Deri/ Leather Fashion Dergisi**, Ezgi Ajans Yayınları, İstanbul,
Eylül 2002 Yıl:17, Sayı:91, s.10

Ayrıca Türk deri sektöründe sadece Rusya'nın kuzeyinde bulunan bölgelere ürün hazırlayan firmalar da mevcuttur. Bu firmalar, çift katlı, soğuğa dayanıklı, estetikten çok işlevselliği ön planda olan, çeşitli hayvan kürklerinden oluşturulmuş deri giysiler hazırlamaktadır. Kapişonlu ve uzun formlara sahip, manto, ceket ve mont gibi ürünler, renkleri bakımından da diğerlerinden ayrılmaktadır. Siyah, füme, Kahverengi gibi koyu renklerin ağırlıklı olduğu bu grup giysiler, geniş hatlardan oluşmaktadır.

III.5.2. Derinin Yapısı ve Tasarıma Etkileri

Deri yapıları; elde edildiği hayvana, hayvanın yetiştiği bölgeye ve kimyasal işlemlere göre farklılık göstermektedir. Bunun yanında deri, ebatları bakımından bir ürünün tamamını oluşturmada yetersiz kalmaktadır. Aynı özellikleri taşıyan derilerin belirlenmesi için deri sektöründe asortlama işlemi yapılmaktadır. Asortlama işlemi, bir üründe yer alacak benzer özellikler taşıyan farklı derilerin belirlenmesini sağlamaktadır. Derilerin sınırlı ebat özellikleri, giysi tasarımlarının çeşitli parçalardan oluşumuna sebep olmakta, dolayısıyla tasarım aşamasında dikkat edilmesi gereken bir özelliği oluşturmaktadır. Parçalamanın ürünün neresinde hangi şekilde olacağı, tasarımları doğrudan etkilemektedir. Parçalama şekli bu özelliğinden dolayı deri giysilerde tasarıma dahil edilerek vurgulanabilmektedir.

Ürünün hazırlanması aşamasında kullanılacak parçanın genellikle 60-65 cm. den daha uzun olmamasına dikkat edilmektedir. Çünkü deri ebatları her zaman bu ölçülerden fazlasını elverişli kılmayabilmektedir. Serilendirme aşamasında böyle problemlerle karşılaşmamak için bu işlem uygulanmaktadır.

III.5.3. 2007 İlkbahar-Yaz Lineapelle Moda Eğilimleri

İtalya'nın Bologna şehrinde her yıl sonbahar-kış ve ilkbahar-yaz olmak üzere iki kez düzenlenen Lineapelle Deri, Deri yan Sanayi ve Makine Fuarı, trendlerin belirlenip sektöre aktarılmasında öncülük etmektedir. Bu fuar dünyanın çeşitli yerlerinde hizmet sunan sektörel gruplar tarafından ziyaret edilerek, sezonun moda trendleri ve konseptleri hakkında bilgi merkezidir. Malzeme, renk, doku, tasarım detayları, yaklaşımlar ve konsept başlıkları hakkında sezonla ilgili bütün beklentilere cevap vermektedir.

Yaşam realitelerinden maddeden uzaklaşmış bir şekilde, bir kurgu halinde yaşanmaktadır. Bu sanal yaşamın kısır döngüsü, insanı yeniden ruhunu çağırmaya itmektedir. Gerçeklik materyallikten uzaklaştığı için maddeye-cisimlere olan arzu büyümektedir. Bu yüzden ihtiyaç duyduğumuz şey; geleceğin mallarının maddesel olmayan değerleri taşıması ve dokunsal, kokusal, görsel duygularla insan ruhunu rahatlatılmasıdır. Üreticilerin saf, doğal ve ekolojik olarak sürdürülebilir ürünler

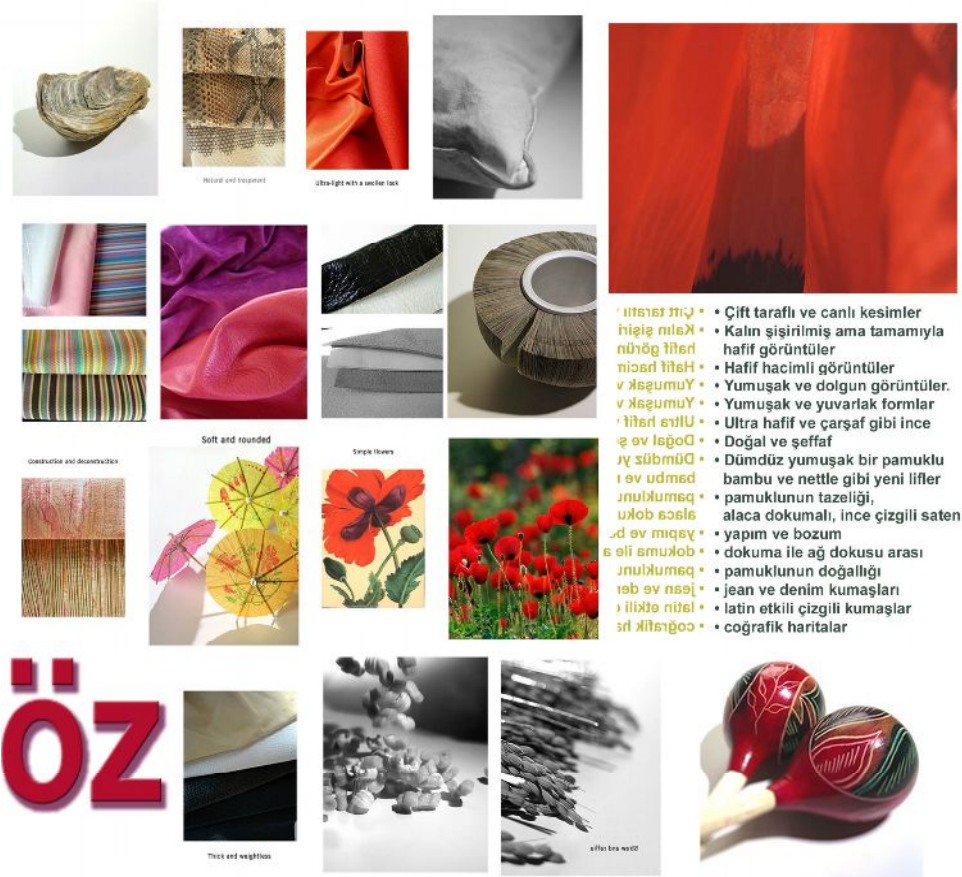
sunmasını, verimli ve hayatımızın her noktasına girmeyen, samimi ve tamamıyla stresten uzak bir teknoloji yeni yüzyılın net beklentisidir.

Öz, görülemez, ölçülemez ve elle tutulamaz bir özelliğe sahiptir. Şiirin, sanatın, estetiğin, güzelliğin, hayranlığın, arzunun çok ince bir karışımıdır. Yeni ürünlerde; şeffaflık, hayal gücü, hafiflik, modanın canlandırıcı değeri ve de geçmişin kazandırdıklarının ürünlere yansımaları beklenmektedir. Teknoloji güven verici, verimi olmalıdır, hayatımızın her safhasında olmamalıdır. Bu dostça teknolojinin kolayca anlaşılabilirliği ve kullanılabilirliği tamamıyla stresten uzak bir teknoloji olmasını gerektirmektedir.

2007 İlkbahar-Yaz Lineapelle Fuarı trendlerine göre malzemeler, hafif ve homojen bir görünüme sahip olacaktır. Materyallere yakın çekim baktığımızda; görüntüleri, dokuları ve kaliteleri ile değerlendirilecek ve malzemenin transparan, yıkanmış görüntüsü kullanılmaya devam edilecektir. Stil, demi spor yani şık ve gündelik arası orta bir noktada olacaktır. Daha soluk görünüşlerin doğal parlaklıklarının yanı sıra daha parlak etkiler kendini gösterecektir.

70' li yıllardaki görüldüğü gibi deri kağıt gibi görünecektir. Materyallere hafiflik, tazelik ve düzgün bir görüntü eklenecektir. Giysilerde; dokunma, görme ve koklama duyularına hitap eden solmayan ürünler ile çalışmak derilerde kaliteyi belirleyecektir. Hissedilmeyen modernlik, çizgisiz materyaller ve canlı kesimler ile mükemmel, hatasız ürünler hazırlamak sanayicilerin ilk hedefi olacaktır.

Öz; Doğa tekrar şeffaflıkla konuşuyor; renklerde, bitiş- finisaj metotlarında ve gözle görülemeyen / hemen ilk bakışta algılanmayan görüntülerle... Özde ya da görüntüdeki doğaüstü... Ultra hafif. Materyaller şişirilmiş ve kalın ama tamamıyla hafif. Pratiklik hakkında beklentimiz bizi tekrar pamuğa ve denime (jean) ve çift taraflı görünümlere götürüyor.

Şekil 2: Öz grubunun hikaye panosu

Kaynak: 2007 İlkbahar-Yaz Lineapelle trend kataloğu, Bologna-İtalya

İşaretler; Bütün dekorasyonların üzerindeki desenleri sadeleştirip fırça ile boyamak... grafitinden, duvar kâğıtlarından, eskizlerden ilham almak... Maddelerin üzerlerine basılmış desenlerden ilham almak...Makrome ve düzenli olmayan ağlar artistik elle çizilmiş işler...

Şekil 4: işaretler grubunun hikaye panosu

Kaynak: 2007 İlkbahar-Yaz Lineapelle trend kataloğu, Bologna-İtalya

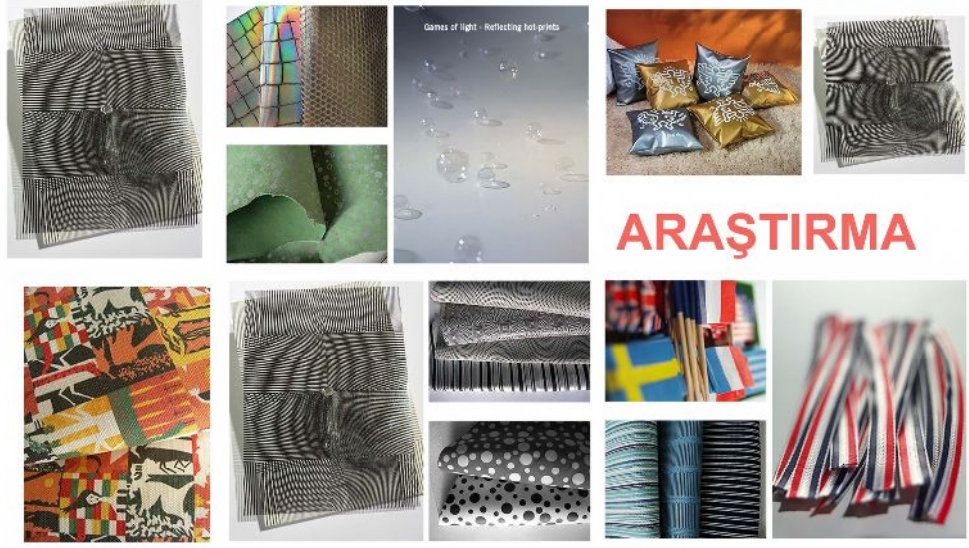
Kabartmalı Efektler; Eğer renk giderilirse şekil geride kalır... Doğadan fosillerden iskeletlerden çeşitli şekillerden baskılar alınabilir... Sentez ve öz uygulanabilir... Mikro ve hareketli desenler ağırlıkta...

Araştırma; Metropolitan doğal olmayan ve çağdaş ilhamlar...Soyut ve sanal dünya... Çizgi, kareler ve optik desenlerin reklâm dünyasının, kartpostalların, bayrakların, coğrafi haritaların bir oyunu...

Metropolitan doğal olmayan ve çağdaş ilhamlardan bahsediyor
Soyut ve sanal dünyayı yansıtın diye grafik olarak manifile edilmiş görüntüler dijitalleştirilecek
Çizgi, kareler ve optik desenlerin reklâm dünyasının, kartpostalların, bayrakların, coğrafi haritaların bir oyunu

- ışık oyunları / yansıtan derin sıcak baskılar
- duyguları zenginleştiren; rengarenk ideal yer utopia, optik şıklık
- çizgili sopalar ve grafik baskılar

Şekil 6: Araştırma grubunun hikaye panosu

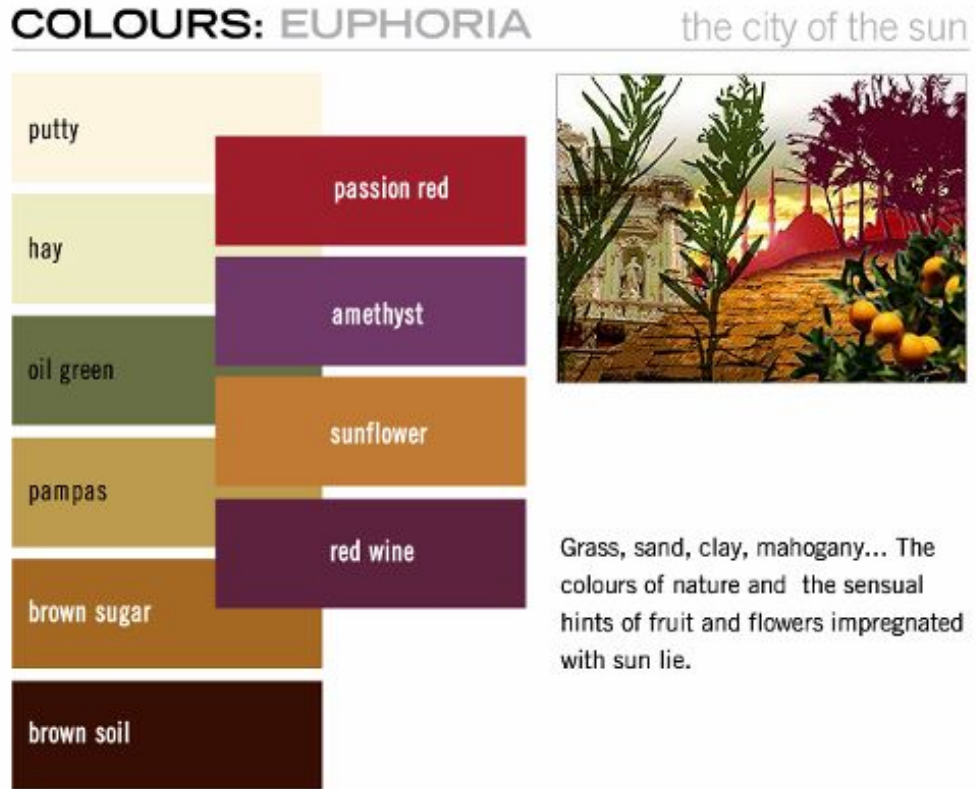
Kaynak: 2007 İlkbahar-Yaz Lineapelle trend kataloğu, Bologna-İtalya

III.5.3.2. 2007 ilkbahar – Yaz Deri Konseptleri

Euphoria ; Akdenizin sıcak ve samimi dünyasını temsil eden bu konseptte rahat ve günlük giysiler hakimdir. Kadın giysilerinde Latin kültürünün etkileri ve seksi çizgisi ön plandadır; Açık yakalar ve kıvrılma efektleri kadınlara çiçek ve kelebek görünümü kazandırmaktadır. Son noktasına kadar Latin seksiliği; kıyafetler oldukça feminen ve güneşi çağrıştıran bir karakter sergilemektedir. Gezginlerin günlük rahat stilleri; pratik keten kumaşları içeriyor genellikle de bu kumaşlar kotla ve deriyle birleştirmiştir.

Detaylar; modern bir karaktere sahiptir. Bunun içinde doğal malzemeler ya tek başına ya da metallerle birleştirilmiş şekilde kullanılmaktadır. Metaller; Altın, bakır, silah namlusu tonlarında olacaktır.

Renklerde; çimen, kum, kil, doğanın renkleri mevcuttur. saman rengi, petrol yeşili, pampa, kahverengi şeker, kahverengi toprak, tutkulu kırmızı, ametist, günebakan, kırmızı şarap renkleri konseptin ana renkleridir.

Şekil 7: Euphoria renk kartelası

Kaynak: **2007 İlkbahar-Yaz Lineapelle trend kataloğu**, Bologna-İtalya

Crono; Plastik etkisinde şık bir stil; drapelerden, pilelerden yapılmış; hafif ve çok feminen görünümlü elbiseler transparan hafif görünümüne sahiptir. Değerli ipekler erkeksi ama feminenliğini yitirmeyen belli belirsiz bir ciddilikte denizin soğuk yansımalarını barındırmaktadır.

Detaylar; geçen sezonlara kıyasla daha az abartılı; aksesuarlar göze daha çok çarpan net bir şeklidir. Metal renklerini aynı photo-shop ta çalışır gibi doygunluğunu almak ve böylelikle de tonları daha yumuşak bir hale getirmek. temanın içerdiği diğer detaylardır.

Işıklar, parlamalar, aynalı küreler, kristalimsi şeffaflıklar, su gibi mineler, likit bitişler. Değişik şekillerde ve büyüklükte ilginç inci dizileri, sedefler büyük ince, doğal ama nerdeyse şeffaf malzemelerden yapılmışlardır.

Renkler; Soğuk metallerin bütün tonları; soluk altın, platin ya da gümüşler gibi görünmektedir. Rengi kaçmış çok parlak olmayan deniz mavileri gibi soluk fotoğrafların sebya tonları gibi bir etki ön plandadır. beyaz ışık, beyaz kemik, kum, kahverengi taş, mavi taş, gece mavisini, siyah, bakır, altın, altın kumu, gümüş renkleri konseptin ana renkleridir.

Şekil 8: Crono renk kartelası

Kaynak: **2007 İlkbahar-Yaz Lineapelle trend kataloğu**, Bologna-İtalya

Aura / Rüzgar kenti; Bu konseptte; çok hafif keten elbiseler, şık baskı desenleri ve hafif ve serin tutan deriler ile kombinleniyor. Keten elbiseler ve gömlekler küçük alacalı dokumalar ve çizgili pamuklu kumaş desenleriyle süslenmiştir. Vücut hatlarını ortaya çıkaran bele oturan çizgiler romantik ve şık çiçek baskılı desenlerle hareketlendirilmektedir.

Renkler; Kağıt renkleri; taze, soğuk, beyaz ve romantik pasteller ışıkla titreyecek canlıymış gibi görünmektedir. Bulut kremi, bej, akşam kumu, yumuşak yeşil, olgun portakal rengi, yaz sisi, yaban gülü sarısı, şaron gülü, porselen mavisi

COLOURS: AURA

the city of wind

Paper colours, fresh, dim and soft, as if absorbed into the texture of matter. Colours will vibrate with light.

Şekil 9: Aura renk kartelası

Kaynak: 2007 İlkbahar-Yaz Lineapelle trend kataloğu, Bologna-İtalya

III.6. TÜRKİYE’DE DERİ FUARLARI VE TANITIM

Dünyanın birçok merkezinde gerçekleşen deri, yan sanayi ve der, giyim fuarları, gelişimlerin ve yeniliklerin paylaşıldığı organizasyonlar olup, sektörel gelişimlerin hızla yayılmasında etken olmuştur. Türk deri sanayinin geçmişe dayanan köklü yapısı ve özellikle son 20 yılda göstermiş olduğu gelişen grafiği İstanbul’da Uluslar arası bir platformun oluşturulmasını gerekli kılmıştır. Bunda bir etken de İstanbul’un Doğu Bloğu ülkelerine yakınlığı ve geçmişten beri önemli bir ticaret merkezi olmasıdır.

Türkiye’de ilk deri fuarı Ezgi Ajans tarafından *Uluslar arası Deri Günleri* adıyla 1994 yılında İstanbul Polat Rönesans Otelinde düzenlenmiştir. Uluslararası Deri Günleri fuarları zaman içinde önemli bir buluşma noktası olduğunu kanıtlayarak dünyadaki önemli deri fuarlarının listelendiği, uluslararası fuar takviminde yerini almıştır. Uluslararası Deri Günleri Fuarı, katılımcı firmaların koleksiyonlarını; ziyaretçilere, yerli ve yabancı basına sunulduğu moda gösterileriyle, son trendlerin yer aldığı Trends Arena bölümüyle ve sektörün gündeminde olan konuların tartışıldığı panelleri ile deri sektörüne yeni bir soluk kazandırmıştır.

Resim 68: Türkiye’de düzenlenen Uluslararası Deri Günleri Fuarları, Sektörün gelişmesinde ve bu gelişimlerin dünya platformunda yer almasında büyük katkıları olmuştur.

Kaynak: <http://www.ezgjajans.com/tr/udg.asp>, 20.06.2006

Türk deri sektörünün oluşumu ve yapılanması ile doğru orantılı olarak gelişen Ezgi Ajans, organize ettiği Uluslar arası Deri Günleri Fuarları kadar yayıncılık alanında da sektöre büyük katkılar sağlamıştır.” Dericilik dünyasında en

uzun süreli yayın, Türkiye Deri Sanayicileri Derneği yayın organı olan *Deri Dergisi* olmuştur. Bu dergi Ezgi Ajans tarafından ve onun sahibi Seydali Gönel sorumluluğunda Temmuz 1984 yılından itibaren yirmi yıl gibi çok uzun bir süre kesintisiz olarak her ay yayınlanmıştır...²⁷

Ezgi Ajans, *Deri Dergisi*'ni yayınlamaya başladıktan iki yıl sonra, *Deri / Leather Fashion* adlı başka bir dergiyi de yayın hayatına dahil etmiştir. Türk deri konfeksiyonculuğuna hitap eden bu dergi, 20 yıldır, sektörün sorunlarına, firmaların reklamlarına geniş yer vererek yüksek kalitesiyle dünya standartlarına ulaşmıştır. 2005 yılı itibarıyla de, bu dergi yayın hayatını sonlandırmıştır.

1987 yılında Tufan Atalayman ve Mustafa A. Davran tarafından kurulan RDF Fuarcılık ise 2004 yılında Türkiye Deri Vakfı tarafından desteklenerek, *İstanbul Deri Fuarını* organize etmeye başlamıştır. 1996 yılından itibaren artan talep ve beklentiler üzerine, ASDF adı altında düzenlenen Ayakkabı, Saraciye, Deri ve Yan Sanayi Fuarı; "AYMOD Ayakkabı Moda Fuarı" ve "AYSAF Ayakkabı Yan Sanayi Fuarı" olmak üzere ikiye ayrılmıştır. RDF, ayakkabı ve ayakkabı yan sanayine paralel bir sektör olan deri sektöründe de "*İDF İstanbul Deri Fuarı*" ile yer almaktadır. İDF 2004 yılından itibaren yılda iki kez düzenlenmektedir. Deri ve kürk konfeksiyon ürünleri, deri ve kürk ürünleri, kimyasallar, makineler ve aksesuarların sergilendiği bu fuar, Uluslararası Deri Günleri Fuar organizasyonlarının son bulmasından sonra Türkiye'de gerçekleşen tek deri fuarı olma özelliğini taşımaktadır.

Türk deri ve deri mamülleri ile ayakkabı sektörünün ihracatına ivme kazandırmak, pazarlama ve pazar geliştirme stratejileri oluşturarak, Dünya'da Türk derisi algısını güçlendirmek, Ar-Ge çalışmaları yürütmek, tanıtım ve markalaşma konusunda iletişim stratejileri geliştirmek ve uygulamak amacıyla 2005 yılında *Deri Tanıtım Grubu* kurulmuştur. DTG deri sektöründe faaliyet gösteren firmaların desteğiyle Dış Ticaret Müsteşarlığı koordinasyonunda, İstanbul Deri ve Deri Mamülleri İhracatçıları Birliği ve Ege Deri ve Deri Mamülleri İhracatçıları Birliği tarafından desteklenen organizasyondur. Türk derisinin imajının güçlendirmek amacı ile yapılan iletişim çalışmaları, aynı zamanda ulusal sanayinin gelişmesi açısından da önem taşıdığı için iç pazara yönelik kampanyalarda, kendi kulvarlarında zirveye ulaşmış ünlü yüzler gönüllü olarak yer almıştır.

²⁷ Hasan Yelmen; Türk Dericiliği 2400 Yaşında, Kesişim Yayıncılık ve İletişim Hizmetleri, İstanbul, 2005, s. 311

Resim 69: Deri Tanıtım Grubu, iç pazara yönelik kampanyalarda ünlü isimlere yer vermiştir. Perküsyon sanatçısı Burhan Öcal da bu isimlerden biridir.

Kaynak: <http://www.deritanitimgrubu.org/images/unluler/burhan-ocal.htm>, 20.06.2006

Tüm dünya ülkelerini kapsamayı amaçlanan tanıtım çalışmalarının, 2006 yılı itibariyle hedef pazar olarak belirlenen ABD'den başlaması planlanmaktadır. Türk dericilerinin ABD'de yoğunlaşacak iletişim çalışmalarında Türk derisi ile ilgili algılamanın yükselmesi amaçlanmakta, ticaret heyetleri arasında karşılıklı olarak düzenlenecek toplantı ve brifinglerle de iletilen mesajların yerleştirilmesi planlanmaktadır.

SONUÇ

Deri geçmişten günümüze, kullanım alanlarından tasarımlara, sembolik değerinden formuna, dokusuna, işlemlerine kadar birçok alanda farklılık göstermiştir. Gelişen teknoloji, derinin her gün farklı bir özellik kazanmasına sebep olmaktadır. Uygulanan kimyasal işlemler nedeniyle, günümüzde deri doğal görünümünden uzaklaşıp tamamen yapay bir görünüme de sahip olabilmektedir. Bunun sebebi ise, deri üreticilerinin deriye tekstil özellikleri kazandırarak, kullanım alanlarını genişletmek istemeleri; ayrıca, renk, doku gibi görsel detaylarda geniş bir yelpazeye sahip olabilmek ve moda alanında öncülük edecek çalışmalar sunma arzularıdır.

Bu yaklaşım, derinin moda dünyasında geniş bir yer edinmesine olanak sağlamıştır. Deri günümüzde artık kumaş gibi görünümlere, hatta kumaşın bazı teknik özelliklerine sahip olabilmektedir. Bu arayış derinin tekstil sektöründe de kullanım alanını arttırmıştır. 2007 tekstil trendleri içinde yer alan "Fabric or Leather/ Leather or Fabric" konsepti, tekstil sektöründe de benzer arayışların olduğunu bir kanıttır.

2007 Lineapelle Deri trendlerinde de, tıpkı 70' li yıllarda olduğu gibi, deri kağıt şeklinde işlenecektir. Materyallere hafiflik, tazelik ve düzgün bir görüntü eklenecektir. Giysilerde; dokunma, görme ve koklama duyularına hitap eden solmayan ürünler ile çalışmak derilerde kaliteyi belirleyecektir. Hissedilmeyen modernlik, çizgisiz materyaller ve canlı kesimler ile mükemmel, hatasız ürünler hazırlamak sanayicilerin ilk hedefi olacaktır.

Teknolojik gelişmeler doğrultusunda derinin kazandığı bu tip yeni özellikler, her türlü giysi grubunda yer alabilmesine ve farklı yaklaşımların oluşmasına olanak sağlarken, giysi üretim aşamalarında da çeşitli kolaylıklar getirmiştir. Derinin günümüzde kolay işlenebilirliği, sağlam yapısı; renk, doku, form açısından geniş bir yelpazeye sahip oluşu ve uzun süre kullanılabilir bir malzeme olması nedeniyle, moda giyim ürünlerinde rahatlıkla kullanılabilir. Bütün bu özellikleri, deriyi moda giyim sektörü için çok önemli ve vazgeçilmez bir yere taşımaktadır.

Deri, yapısal özelliğinden dolayı moda alanında kullanılan diğer malzemelerden farklı özellikler taşımaktadır. Dolayısıyla bu fark, deri giysi tasarımlarının oluşumunda oldukça etkilidir. Bunun yanında deri giysilerin hitap ettiği kitle, her yıl değişen trendler ve konseptler de deri giysi tasarımlarının belirleyici unsurlarıdır.

Deri giysi tasarımlarının oluşumunda hedef kitle büyük önem taşımaktadır. Üretici firmalar, ürünlerini pazarlayacakları bölgelerin; iklim koşullarını, kültürel yapılarını, tasarım anlayışını ve gelir dağılımlarını göz önünde bulundurarak hedeflerine ulaşmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla hazırladıkları koleksiyonlarda farklı çizgilere sahip giysi grupları bulunabilmektedir. Hazırlanan koleksiyonlarda malzeme, tasarım, fiyat politikası gibi kriterler büyük önem taşır. Günümüzde birçok firma bu sebepten dolayı bünyelerinde Araştırma–Geliştirme (AR-GE) departmanları bulundurmaktadır.

Örnek olarak Türk deri sektörünü ele alırsak; deri kalitesi, işçilik, tasarım ve fiyat politikası ile dünya moda arenasında önemli bir yere sahiptir. Dünyanın birçok merkezine deri ürünler sunan Türkiye’de, deri firmaları; hedef kitlelerine göre farklı koleksiyonlar sunmaktadır. Özellikle Rusya ve Doğu Avrupa Ülkeleri Türk deri sektörü için büyük pazarlama merkezleridir. Deri giysiler iklim koşullarından dolayı mutlak kılan bu bölgeler, Türk deri tasarımlarına yön vermektedir. Tasarım özellikleri bakımından, Avrupa, Amerika, Kanada gibi ülkeler için hazırlanan deri giysiler, moda trendlerine bağlı olarak form, malzeme, tasarım, deri çeşidi, teknik ve süslemecilik açısından daha modern ve öncü bir çizgiye sahipken; Rusya ve Doğu Avrupa ülkeleri hedefli deri giysiler ise toplumsal yapı, kültürel değerleri ve yaşam standartlarına bağlı olarak daha renkli, süslemecilik açısından daha zengin ve moda trendlerinden arındırılmış bir yapıya sahiptir. Ancak Sosyo-ekonomik açıdan, özellikle 2000 yılı sonrası hızlı bir değişime uğrayan bu ülkelerde, trendlere uygun, modern ve tasarım anlayışı gelişmiş bir stilden bahsetmek mümkün olmuştur. İklim koşulları nedeniyle, deri giymek zorunda olan bu toplumlar, tekstile olan özlemlerini, tekstil gibi görünen deri giysiler kullanma yoluna gitmişlerdir. Kadife, jean gibi malzemelerin görünümüne sahip deriler bu ülkelerde büyük talep görmektedir

İtalya’nın Bologna şehrinde her yıl sonbahar-kış ve ilkbahar-yaz olmak üzere iki kez düzenlenen Lineapelle Deri, Deri yan Sanayi ve Makine Fuarı, trendlerin

belirlenip sektöre aktarılmasında öncülük etmektedir. Bu fuar dünyanın çeşitli yerlerinde hizmet sunan sektörel gruplar tarafından ziyaret edilerek, sezonun moda trendleri ve konseptleri hakkında bilgi merkezidir. Malzeme, renk, doku, tasarım detayları, yaklaşımlar ve konsept başlıkları hakkında sezonla ilgili bütün beklentilere cevap vermektedir.

Yaşam realitelerinden maddeden uzaklaşmış bir şekilde, bir kurgu halinde yaşanmaktadır. Bu sanal yaşamın kısır döngüsü, insanı yeniden ruhunu çağırmaya itmektedir. Gerçeklik materyallikten uzaklaştığı için maddeye-cisimlere olan arzu büyümektedir. Bu yüzden ihtiyaç duyduğumuz şey; geleceğin mallarının maddesel olmayan değerleri taşıması ve dokunsal, kokusal, görsel duygularla insan ruhunu rahatlatılmasıdır. Üreticilerin saf, doğal ve ekolojik olarak sürdürülebilir ürünler sunmasını, verimli ve hayatımızın her noktasına girmeyen, samimi ve tamamıyla stresten uzak bir teknoloji yeni yüzyılın net beklentisidir.

Öz, görülemez, ölçülemez ve elle tutulamaz bir özelliğe sahiptir. Şiirin, sanatın, estetiğin, güzelliğin, hayranlığın, arzunun çok ince bir karışımıdır. Yeni ürünlerde; şeffaflık, hayal gücü, hafiflik, modanın canlandırıcı değeri ve de geçmişin kazandırdıklarının ürünlere yansımaları beklenmektedir. Teknoloji güven verici, verimi olmalıdır, hayatımızın her safhasında olmamalıdır. Bu dostça teknolojinin kolayca anlaşılabilirliği ve kullanılabilirliği tamamıyla stresten uzak bir teknoloji olmasını gerektirmektedir.

2007 İlkbahar-Yaz Lineapelle Fuarı trendlerine göre malzemeler, hafif ve homojen bir görünüme sahip olacaktır. Materyallere yakın çekim baktığımızda; görüntüleri, dokuları ve kaliteleri ile değerlendirilecek ve malzemenin transparan, yıkanmış görüntüsü kullanılmaya devam edilecektir. Stil, demi spor yani şık ve gündelik arası orta bir noktada olacaktır. Daha soluk görünüşlerin doğal parlaklıklarının yanı sıra daha parlak etkiler kendini gösterecektir.

Derinin dünya moda arenasında yer edinmesi ve Türkiye'nin yüzyıllara dayanan geçmişinden dolayı bir deri merkezi olması, Türk tasarımcıları da etkilemiş, daha çok tekstil kullandıkları koleksiyonlarında deri ürünlere de yer vermelerinde etken olmuştur. Çeşitli trend merkezlerinin verileri doğrultusunda çalışmalar yapmış olan Türk tasarımcılar, dünya standartlarında örnekler sunmaktadır.

Türkiye bu konuda geçmişe dayanan çok köklü bir yapıya sahip olmasından dolayı, sektörel bazda ihtiyaçlara cevap verebilmekte ve bazı yenilikler konusunda öncülük yapabilmektedir. Coğrafi konumu itibarıyla Türkiye, kaliteli üretimiyle, uygun maliyetiyle, çeşitliliğiyle bugün geniş bir kitleye ulaşabilmektedir.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

YABANCI YAYINLAR

CRANE Diana, **Fashion and Its Social Agendas Class, Gender and Identity in Clothing / Moda ve Gündemleri** (çeviren: Özge Çelik), Ayrıntı yayınları, 2003, İstanbul

JONES Terry & MAİR Avril; **Fashion Now**, Taschen, 2001, USA

LYFORD Carrie A., **Quill and Beadwork of the Western Sioux**, Johnson Publishing Company, 1997, New York

NAPP Nick, **1900'ler Fotoğraflarla 20. Yüzyılın Sosyal Tarihi**, (çeviri: Zeynep Sırer), Literatür Yayıncılık, 2005, Almanya

NAPP Nick, **1980'ler Fotoğraflarla 20 Yüzyılın Sosyal Tarihi** (çeviri: Banu Karaçam), Literatür Yayıncılık, 2005, İstanbul

QUILLERİET Anne-Laure, **The Leather Book**, Assouline Publishing, 2004, USA

THOMPSON Judy, **From The Land**, Canadian Museum of Civilization, 1994, Canada

TUCKER Andrew & KİNGSWELL Tamsin, **Fashion- a Crash Course**, Watson-Guptill Publications, 2000, New York

TÜRKÇE YAYINLAR

ÇAĞATAY Neşet, **Bir Türk Kurumu Olan Ahilik**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989, Ankara

DAĞTAŞ Lütfü, **Anadolu'da Dericilik**, Yayınlanmamış Kitap, 1998, İzmir

DİYARBEKİRLİ Nejat, **Hun Sanatı**, Milli Eğitim Basımevi, 1972, İstanbul
FEHER, G., "16. yüzyıla Ait Deri Kaftan", **Kültür ve Sanat Dergisi**, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1992, Yıl:4 Sayı:13, Ankara

HARMANCIOĞLU Mustafa & DİKMELİK Yalçın, **Ham Deri Yapısı, Bileşimi, Özellikleri**, Özen Ofset, 1993, İzmir

KÖYMEN Mehmet Altan, **Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi, Cilt III**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1992, Ankara

KÜÇÜKERMEN Önder, **Geleneksel Türk Dericilik Sanayi ve Beykoz Fabrikası**, Sümerbank, 1988, İstanbul

ÖGEL Bahaeddin, **Türk Kültür Tarihine Giriş 5**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Milli Eğitim Basımevi, 1978, İstanbul

ÖZAY Suhandan, **Eski Mısır Tekstil ve Giysi Tarihine Giriş**, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, 1996, İzmir

TURAN Şerafettin, **Türk Kültür Tarihi**, Bilgi Yayınevi, 1990, Ankara

YELMEN Hasan, **Kazlıçeşme'de 50 Yıl- 2**, Ezgi Ajans Yayınları, 1998, İstanbul

YELMEN Hasan, **Türk Dericiliği 2400 yaşında**, Kesişim Yayıncılık ve İletişim Hizmetleri, 2005, İstanbul,

YÜCEL Yaşar, **Macaristan ve Bulgaristan'daki Türk Sanat Eserleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991, Ankara

SÜRELİ YAYINLAR

Alaturca Leather Moda Dergisi, Ezgi Ajans Reklamcılık Yayıncılık Ltd.
Şti.,Yıl:2003 Sayı:1, İstanbul

Collezioni Accessori Dergisi,, Logos Publishing Srl, Sayı:38, Yıl: 2004, İtalya

Collezioni Accessori Dergisi, Logos Publishing Srl, Sayı:40, Yıl: 2005, İtalya

Collezioni Accessori Dergisi,, Logos Publishing Srl, Sayı:39, Yıl: 2005, İtalya

Deri/ Leather Fashion Dergisi, Ezgi Ajans Yayınları, Sayı:79, Yıl:17, Eylül 2001,
İstanbul

Deri / Leather Fashion Dergisi, Ezgi Ajans Yayıncılık, Sayı: 81, Yıl: 17, Kasım
2001, İstanbul

Deri/ Leather Fashion Dergisi, Ezgi Ajans Yayınları, Sayı:84, Yıl:18, Şubat 2002,
İstanbul

Deri/ Leather Fashion Dergisi, Ezgi Ajans Yayınları, Sayı:104, Yıl:18, Ekim 2003,
İstanbul

Deri/ Leather Fashion Dergisi, Ezgi Ajans Yayınları, Sayı:105, Yıl:18, Kasım 2003,
İstanbul

Deri/ Leather Fashion Dergisi, Ezgi Ajans Yayınları, Sayı:109, Yıl:19, Mart 2004,
İstanbul

Elle Dergisi, Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş, Sayı: 85, Mayıs
2006, İstanbul

Fashion Trends- Forecast Dergisi, Branche & Business, sayı:60, 2004, Almanya

Vogue Dergisi, Conde Nast Publications, September, 1999, USA

Hürriyet Gazetesi Cuma Eki, **Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.**, İstanbul, 26
Mayıs 2006

İNTERNET

<http://historypreservation.com/hpassociates/vintage.php>, 29-05-2006

<http://historypreservation.com/hpassociates/vintage.php>, 29-05-2006

<http://www.totallycool.net/Perfecto.html>, 01.06.2006